

Kl. 9.00 – 11.45

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2002/03:329

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:329 av Carl B Hamilton (fp) om Sverige och Europas försvar

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 26 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 13 maj 2003

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2002/03:347

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:347 av Annika Carlsson (c) om rökförbud i serveringsmiljöer

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokad utrikes tjänsteresa.

Stockholm den 12 maj 2003

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin-Åberg

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2002/03:352

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:352 av Nina Lundström om bostadsbyggandet kommer att besvaras måndagen den 2 juni.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 12 maj 2003

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

Interpellation 2002/03:359

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:359 av Ana Maria Narti om integrationspolitiska maktutredningen

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 2003.

Skälet till dröjsmålet är medicinska.

Stockholm den 12 maj 2003

Justitiedepartementet

Mona Sahlin

Interpellation 2002/03:364

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:364 av Tomas Högström om landstingens situation kommer att besvaras måndagen den 2 juni.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 12 maj 2003

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

Interpellation 2002/03:366

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:366 av Chatrine Pålsson (kd) om alkoholkonsumtionen

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokad utrikes tjänsteresa.

Stockholm den 13 maj 2003

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin-Åberg

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2002/03:397

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:397 av Ulrik Lindgren (kd) om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 2003.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 14 maj 2003

Socialdepartementet

Berit Andnor

Enligt uppdrag

Erna Zelmin-Åberg

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:412 av Jakob Forssmed (kd) om alkoholreklam

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 maj 2003.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokad utrikes tjänsteresa.

Stockholm den 13 maj 2003

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin-Åberg

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2002/03:415

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:415 av Jakob Forssmed (kd) om ungt föräldraskap

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 2003.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 14 maj 2003

Socialdepartementet

Berit Andnor

Enligt uppdrag

Erna Zelmin-Åberg

Expeditions- och rättschef

2 § Svar på interpellation 2002/03:318 om forskningspropositionen

Svar på

interpellationer

Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Per Bill har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att säkerställa att höstens forskningsproposition verkligen kommer att föreläggas riksdagen under hösten. Per Bill vill också veta vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att höstens forskningsproposition återupprättar ”fakultetsanslag” och ersättning per plats i den högre utbildningen.

Jag vill börja med att erinra Per Bill om att regeringen redan våren 1999 i propositionen *Vissa forskningsfrågor* (1998/99:94) redovisade för riksdagen att en särskild forskningspolitisk proposition bör överlämnas till riksdagen en gång per mandatperiod. Denna bedömning gjordes bland annat efter ett förslag från den parlamentariska kommittén Forskning 2000. Även remissinstanserna instämde med kommitténs förslag avseende planeringsperioderna för forskningspolitiska perioder. Det gamla systemet byggde på treåriga forskningsbeslut och man ifrågasatte då om inte det var en för kort planeringsperiod. Att lägga en forskningsproposition under hösten 2003 har således aldrig varit aktuellt.

Resursökningarna som aviserades i forskningspropositionen *Forskning och förnyelse* infaller även i år, då exempelvis Vetenskapsrådet får ökade anslag 2003 på 252 miljoner kronor.

Forskningen är ett mycket viktigt område. Att satsa på forskning är att investera i framtiden. Frågan om den framtida forskningen är alldeles för viktig för att tas för lätt på. Här råder ingen handlingsförlamning, utan ett intensivt arbete pågår för att ta fram en väl genomarbetad proposition. Regeringen har sammanlagt gett ett hundratal myndigheter, inkluderande lärosäten och forskningsråd, i uppdrag att utarbeta och redovisa forsknings- och kunskapsstrategier till november 2003. Dessa kommer att vara några av de viktigaste underlagen till nästa forskningspolitiska proposition.

I propositionen *Forskning för framtiden* (prop. 1999/2000:81) och den förra forskningspolitiska propositionen *Forskning och förnyelse* (prop. 2000/01:3) formades den nya organisationen för finansiering av svensk forskning samtidigt som de fyra nya myndigheterna tillfördes ytterligare resurser utöver de anslag som överfördes från tidigare finansierare. Totalt tillfördes omkring 1,5 miljarder kronor till forskning och forskarutbildning, varav mer än 500 miljoner kronor var en förstärkning till det nybildade Vetenskapsrådet, en förstärkning med mer än 30 %.

I nästa forskningspolitiska proposition kommer regeringen självklart att följa upp de erfarenheter vi hittills fått av det nya systemet för forskningsfinansiering, och jag räknar också med att diskussionerna i forskningsberedningen och de inkommande forsknings- och kunskapsstrategierna kommer att identifiera nya frågor inom det forskningspolitiska området. Arbetet med nästa forskningspolitiska proposition pågår nu för fullt, och propositionen kommer som aviserat att presenteras under denna mandatperiod.

I regeringsförklaringen betonades att forskningens frihet ska garanteras och att grundforskningen ska stödjas. De påbörjade satsningarna på biovetenskap och bioteknik ska fortsätta, den högre utbildningens internationella konkurrenskraft ska stärkas och fler ska gå vidare till forskarutbildningen. Utbildning och forskning är en investering för framtiden och jag har för avsikt att även fortsättningsvis hålla en hög ambitionsnivå inom mina ansvarsområden.

Anf. 2 PER BILL (m):

Fru talman! Tack, forskningsministern, för ett snabbt svar. Jag har inga krav på att forskningsministern skulle snabba på en proposition till 2003. Det måste ha varit ett missförstånd. Jag tror inte heller att någon trodde att den skulle komma 2003 men att ministern tänkte fördröja den till 2005.

Om jag kommer ihåg det rätt var det den 7 september 2000 som den förra forskningspolitiska propositionen lades fram. Min fråga är: Kan vi se nästa forskningspolitiska proposition i närheten av den 7 september 2004? Då har det gått fyra år.

Vi har ända sedan 1980-talet haft en ordning där vi en gång per mandatperiod har återkommit med en forskningspolitisk proposition. Sedan vi gick över till fyraåriga mandatperioder har man både för riksdagens och regeringens skull och också, tror jag, för forskningens skull gått från tre till fyra år emellan, och det har varit bra. Det här är någonting väldigt långsiktigt, och det ger oss också en möjlighet att en gång per mandatperiod, gärna med fyra års mellanrum, återkomma till de lite större, lite mer strategiska och övergripande frågorna när vi inte sitter fast i de treåriga

budgetramarnas presensdimma utan faktiskt kan höja blicken och fundera: Vilka ska de långsiktiga strategierna vara för fyra, åtta eller kanske tolv år framåt? Hur ligger vi till? Det är inte bara fråga om strategier utan lika mycket om ett bokslut över vad vi har åstadkommit under de föregående åren och vilka strategier man utifrån detta kan lägga för de kommande åren.

Det är ändå för forskningssamhället viktigt att veta om det den här gången kommer att vara fem år mellan de två forskningspolitiska propositionerna, eller om det kommer att vara fyra år eller sex år. Alla dessa tre alternativ fungerar faktiskt rent tekniskt med tanke på att det ska vara en per mandatperiod. Om man har sex år mellan dem kommer vi antingen att ha skjutit den forskningspolitiska propositionen två år framåt varje mandatperiod, eller så kommer vi att ha en mandatperiod då det är två eller tre år emellan och så vidare.

Ju mer vi kan vara överens om en del grundläggande spelregler, desto större planeringsmöjlighet finns det för de många myndigheter som forskningsministern talar om och som nu tittar på sina strategiska satsningar, tar fram sina forskningsstrategier. Och de andra myndigheterna tar fram sina kunskapsstrategier. Det är väldigt viktigt för dem att veta ifall det kommer en proposition någon gång under september, oktober, november 2004 eller inne i mars, april, maj 2005.

Efter att ha läst Dagens Forskning är jag helt övertygad om att jag inte är ensam bland forskningens vänner om att tycka att det är en viktig fråga huruvida det blir fyra, fem eller sex år mellan de två forskningspropositioner som vi pratar om här.

Anf. 3 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag tycker att jag hör av Per Bills inlägg att han försöker koka soppa på en spik. Forskningspropositionen ska lämnas i mitten av mandatperioden så att det blir jämna perioder mellan de olika tillfällen då vi lämnar en forskningspolitisk proposition. Den är till för att behandla de viktiga, grundläggande, principiella frågorna i forskningspolitiken, som grundforskningens roll för framtida forskningsgenombrott, unga forskares möjligheter att bana sig en forskningskarriär, hur vi ska stärka innovationskraften kring och i våra högskolor så att vi tillgodogör oss de kunskaper som forskningen ger i form av företagande och nya jobb. Det är frågor som vi också hade med i den förra forskningspolitiska propositionen men som vi behöver komma vidare med. Det är det här arbetet som pågår med precis den planering som vi haft hela tiden, att i mitten av mandatperioden ska vi återigen lämna förutsättningarna för forskningspolitiken under de kommande åren.

Den förra forskningspolitiska propositionen betydde väldigt mycket. Vi stärkte forskarnas ställning i forskningspolitiken. Vi lade fram förslag om forskarstyrda forskningsråd där den vetenskapliga kvaliteten var ledstjärnan. Vi skapade bredare och starkare forskningsråd som bättre kunde låta ämnesområden möta varandra. Och vi gav i uppdrag åt forskningsråden att inte bara stötta individuella projekt utan att också vara med och stötta det absolut bästa i form av miljöer ute på våra högskolor och universitet. Det här är vi fortfarande i själva implementeringen av.

Som jag nämnde får Vetenskapsrådet detta år, som en konsekvens av förra mandatperiodens forskningspolitiska proposition, en ökning med en

kvarts miljard i resurser. Det är unikt om vi ser tio år tillbaks i tiden, då det snarare handlade om mycket strama villkor för forskningen. Nu ser man äntligen att det blir en rejäl ökning. Sammantaget har Vetenskapsrådets resurser ökat med 30 %.

Vi lägger alltså fram nästa forskningspolitiska proposition i mitten av mandatperioden. Vilken månad är ännu för tidigt att diskutera. Det kanske behövs lite grann av insikt i Regeringskansliets arbete för att förstå att månaden inte är fastställd ännu. Men det kommer att ske i mitten av mandatperioden, och då tar vi nya initiativ för att stärka forskningen som framtidsfråga.

Anf. 4 PER BILL (m):

Fru talman! I mitten av mandatperioden tycker jag är ett riktigt hyggligt svar. Det tror jag kommer att göra många ute på både forskningsfinansierande myndigheter och på universitet och högskolor nöjda och glada, för jag är inte ensam om, som Thomas Östros tror, att koka soppa på en spik.

Låt mig återge lite grann vad rektorn vid både ditt och mitt hemuniversitet, Bo Sundqvist, säger: Jag anser att en uppskjuten proposition leder till att Sverige fortsätter att rasa. Vi ser ju att svensk forskning nu tappat även på resultatsidan. Man har inte pengar, så man har ingenting till att satsa på något. Han säger lite senare: Dystert, men inte uppgivet. Så betecknar han läget. Men han säger: Vi gnetar vidare.

Pär Omling, generaldirektör i Vetenskapsrådet, har fått signaler om att forskningspropositionen kommer att skjutas upp och säger: Min första reaktion var sorg. Jag känner sorg över att regeringen inte klarar av att skilja på investeringskostnader och löpande utgifter. Utbildning och forskning är investeringar.

Jag tror att både rektorn vid Uppsala universitet och Pär Omling ändå kommer att tycka att det är väldigt bra att vi nu är överens om att forskningspropositionen kommer att läggas fram i mitten av den här mandatperioden, inte sent 2005 eller tidigt 2006. Myndigheterna och de forskningsfinansierande myndigheterna sitter just nu, och ska göra det hela sommaren, och tar fram väldigt omfattande underlag för denna proposition. Det här är ju färskvare till ganska stor del, och hade propositionen skjutits fram långt fram i tiden hade man behövt komma in och komplettera underlaget.

Jag har sett hur den forskningsetiska propositionen har skjutits fram både ett halvt år, ett år och ett och ett halvt år i tiden från det att den först var sagd att komma, så det finns en viss anledning till min oro, förutom skriverier i medierna och rykten i forskningsvärlden.

Jag tycker att den här debatten har varit bra. För det första vet vi nu att propositionen kommer i mitten av den här mandatperioden. För det andra är vi överens om att den ska handla om just de här övergripande sakerna.

Låt mig då använda några minuter till att säga att det fanns väldigt mycket i Forskning 2000, utredningen som låg till grund för den förra propositionen, som inte hanns med då, och det säger jag inte som kritik. Men man hann inför forskningspropositionen 2000 inte med allting som togs upp i Forskning 2000-utredningen, till exempel den politiska sfärens extra ansvar för forskning som rör just den politiska sfären och även

myndigheternas uppdrag såsom forskningsorganisationer. Ska de ha några forskare som har tillräcklig kompetens för att kunna beställa forskning? Eller är det som på till exempel Läkemedelsverket och Livsmedelsverket, att man måste ha väldigt duktiga forskare för att kunna utföra en del av forskningen själv?

Fru talman! Jag ska använda mina sista 28 sekunder till att säga: Titta också på vad som inte hanns med 2000! Det fanns nämligen flera områden, som har tagits upp flera gånger här i riksdagen, som inte hanns med då men som jag och flera andra, till och med vänsterpartister, är överens om är mycket viktiga att få med i forskningspropositionen, som ska komma i mitten av den här mandatperioden.

Anf. 5 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! När man kokar soppa på en spik riskerar man att det kokar torrt efter ett tag, och det tycker jag att man också börjar märka när man hör Per Bill.

Det är en självklarhet att de forskningspolitiska propositionerna kommer med de jämna mellanrum som vi har bestämt, i mitten av varje mandatperiod. Det har ju riksdagen ställt sig bakom. Per Bill frågar exakt vilken månad den ska komma. Det måste regeringen få förbehålla sig rätten att planera för att det ska bli en riktigt bra process.

Trots att det är ett kärvt ekonomiskt läge i världen och också ett ganska kärvt ekonomiskt läge i Sverige, känner jag stolthet över att forskningen får ökade anslag detta år, och det är inte lite heller. En kvarts miljard av en budget på två miljarder till Vetenskapsrådet är en rejäl ökning. Moderaterna har ju motsatt sig att vi ska ha kvar Vetenskapsrådet. Man vill bryta sönder Vetenskapsrådet och skapa svagare organisationer kring det, men jag tycker att det ska ha ökade resurser och en allt starkare ställning. Här ser vi möjligheten att göra mycket viktiga saker.

Sedan har jag stor förståelse för att rektorer och myndighetschefer vill ha ännu mer. En 30-procentig ökning till Vetenskapsrådet är en bra början, tycker jag, men visst kommer det att krävas ytterligare insatser.

Se dig omkring i världen! I Frankrike gör man skarpa nedskärningar i motsvarigheten till Vetenskapsrådet. I Tyskland sparar man liksom i Italien. Runtomkring i Europa drar man ned på högskola och forskning. Här står vi i bjärt kontrast genom att vi ser de ökade anslagen som en framtidsinvestering. Det tycker jag ska präglade också nästa forskningspolitiska proposition.

Det pågår ett brett förberedelsearbete. Vi ser över forskarutbildningen. Vi banar väg för unga forskares möjligheter till en forskarkarriär genom utredningar. Detta underlag blir viktigt inför den forskningspolitiska propositionen. Vi arbetar med innovationsfrågorna. Vinnova, Verket för innovationssystem, har nyligen lagt fram en rapport om hur man ska stärka innovationssystemen kring våra högskolor för att få fler företag och fler jobb med forskningskoppling. Vi ber om forskningsstrategier från våra viktiga myndigheter för att fastställa vilka prioriteringar de ser som de allra viktigaste för att Sverige ska vara en ledande forsknings- och kunskapsnation. Vi gör översyner på en rad områden för att skapa ett bra och brett beslutsunderlag.

Sedan har ju dessutom regeringen nyligen bildat en ny forskningsberedning, där aktiva forskare ute i forskarsamhället men också näringslivs-

representanter finns med, där vi diskuterar alla delar av forskningspolitiken för att också där få ett fint beslutsunderlag. Jag räknar med att detta arbete kommer att vara ett av de viktigaste och mest intensiva arbeten vi har på Utbildningsdepartementet under den här mandatperioden.

Anf. 6 PER BILL (m):

Fru talman! Nu är vi tillbaka i den här ständiga diskussionen om huruvida det satsas för mycket eller för lite på forskning. Thomas Östros tycker att det satsas väldigt mycket och att Sverige är väldigt bra. Det är ju så att Sverige satsar väldigt mycket, men det är inte tack vare staten, utan det är tack vare ett antal stora globala företag, fyra stycken för att vara mer exakt. Samtliga fyra har för tillfället problem och gör neddragningar.

Jag satt på EU-nämnden och tittade på någon av de där redovisningarna där man ser på ett stort antal faktorer och rangordnar länderna i plus, "lika med" eller minus. I fråga om forskning finns det, som Thomas Östros vet, tre kolumner. En handlar om hur landet klarar sig på forskningens område. Där har Sverige ett plus. En annan handlar om hur företag står sig forskningsmässigt. Där har Sverige också ett plus. Så finns det en kolumn för hur Sveriges offentliga sektor står sig forskningsmässigt. Där har Sverige inget plus. Man har faktiskt inte ens "lika med", utan man har ett minus i den kolumnen.

Andra sådana här jämförelser säger att om man tittar på vad den offentliga sektorn, eller staten, satsar på forskning i Sverige är vi snarare ett medelland i OECD än världsmästare. Det är ju fyra företag, ABB, Ericsson, Pharmacia och Astra, som gör att Sverige är världsledande. Samtliga dessa fyra har problem. Dessutom är det så att de som har kunnat hålla forskningen uppe ganska mycket under de senaste åren, nämligen forskningsstiftelserna, inte alls har samma möjlighet att dela ut pengar nu som de hade förut. Så de små ökningarna som görs i statsbudgeten räcker nog faktiskt inte riktigt till.

Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är riktigt att Sverige utmärker sig på det sättet att vi har ett näringsliv som satsar mycket på forskning och utveckling. Det ska vi vara rädda om. Det är ingen nackdel. Det är väldigt oroväckande att några av våra stora företag drar ned på forskning och utveckling. Det skulle möjligen återställa något slags relation, som Per Bill eftersträvar, mellan offentligt och privat. Men det är bara en nackdel att det privata drar ned. Notera att den enda kraft i detta land som nu ökar sina insatser på forskningsområdet är staten. Det är bara staten som utökar budgetmedlen, i Vetenskapsrådets fall alltså med 30 %.

Jag är den förste att argumentera för att vi behöver göra ännu större satsningar, men det är oerhört viktigt att staten här visar sitt ledarskap genom att öka sina insatser i en period då privata finansierare minskar sina insatser.

Sverige tillhör den grupp av länder i världen som begär mest av skattebetalarna när det gäller att finansiera forskning. Vi vill fortsätta befinna oss i världsledande position. Vi är det land som har störst vetenskaplig produktion per invånare. Vi är det land, tillsammans med Schweiz, som har flest som disputerar varje år i världen. Ska vi få behålla en sådan

position måste vi fortsätta att kraftsamla, fortsätta att satsa. Det är kolossalt viktigt för vår framtid.

Men då ska man inte börja med att säga att Sverige har ett dåligt forskningsläge. Det har vi inte. Vårt läge är gott. Ska vi fortsätta vara i den fina positionen måste vi satsa ännu mer. Då är det inte dumt att konstatera att detta år, som så många känner är ett ganska kärvt år, ökar resurserna till Vetenskapsrådet med en kvarts miljard. Det tycker jag känns bra som en start på en fin utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:105

16 maj

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 2002/03:319 om utbildningsvägarna

Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att förkorta utbildningsvägarna.

Ulf Nilsson ser i det svenska utbildningssystemet ett systemfel som leder till långa utbildningsvägar. Jag vill därför framhålla att det är stora skillnader mellan olika länder när det gäller högskoleutbildningens längd och att Sverige snarast utmärks av att utbildningarna här är kortare än i andra länder. Ett annat utmärkande drag för det svenska utbildningssystemet är strävan att undvika ”återvändsgränder”, genom att alla grundläggande högskoleutbildningar ska vara påbyggbara och att längre utbildningar ska ge möjlighet till etappavgångar. Det finns också en stor flexibilitet i det svenska utbildningssystemet med möjlighet att välja fristående kurser och att stegvis välja sin utbildning utan att från början binda sig för att studierna ska leda till en examen samt möjlighet att varva studier med förvärvsarbete. Den flexibilitet som kännetecknar den grundläggande högskoleutbildningen i Sverige är något som jag tycker att vi bör värna om.

Jag instämmer med Ulf Nilsson om vikten av att de studenter som haft som avsikt med sina studier att ta en examen, också gör det. Den beskrivning som Ulf Nilsson ger av studenternas resultat är dock missvisande. Det är visserligen så att endast var fjärde högskolenyborjare avlägger examen först efter fem år, men det finns ingen uppgift om hur många av dessa som avsett att ta en examen. Många har inte tänkt sig mer än en eller några kurser. Enligt Ulf Nilsson är det endast 15 % av högskolenyborjarna som uppnått 120 poäng efter normalstudietiden tre år, men här avser högskolenyborjare samtliga nyborjare, det vill säga även de som aldrig haft intentionen att ta 120 poäng. Ulf Nilssons påstående att studietiderna förlängts kraftigt under 1990-talet är också missvisande. Såväl för kandidatexamen som för magisterexamen är medianstudietiden densamma för examinerade 1995/96 och 1999/2000 – för kandidatexamen åtta terminer och för magisterexamen tio terminer. För det femtiotal yrkesexamina som vi har ser resultatet olika ut. För några av dessa har examinationsgraden minskat, för andra har den ökat. I det förra fallet finns det naturligtvis anledning att närmare analysera orsakerna och att överväga relevanta åtgärder. Det är dock svårt att ta detta som intäkt för att orsaken ligger i brister i utbildningssystemet. En helt annan utveckling är mycket tydlig under 1990-talet, nämligen att andelen exa-

mina på längre utbildningar, det vill säga utbildningar om minst 120 poäng, ökat kraftigt samtidigt som andelen examina på kortare utbildningar minskat kraftigt. I detta ligger något positivt, och det innebär att studenterna bättre kan möta de krav som kommer att ställas på dem i ett modernt kunskapsinriktat samhälle.

Ulf Nilsson vänder sig vidare emot en ensidig diskussion om hur många som påbörjar en utbildning. Frågan om en öppen högskola är av central betydelse för mig. Genom den expansion som skett under 1990-talet har högskolan öppnats för nya grupper av studenter och vi har kommit allt närmare regeringens långsiktiga mål att hälften av en årskull ska ha påbörjat någon högskoleutbildning vid 25 års ålder. Det har dock inte varit fråga om en ensidig fokusering på antalet nybörjare. Medeltilldelningen för den grundläggande högskoleutbildningen är prestationsrelaterad och målen för olika utbildningar anges inte i antal nybörjarplatser utan i det antal examinerade som svarar mot samhällets behov.

Enligt Ulf Nilsson har expansionen av högskoleutbildningen inte finansierats, vilket är felaktigt eftersom tillkommande platser har fått samma per capita-tilldelning som befintliga platser. Totalt beräknas kostnaden för utbyggnaden av högskolan sedan slutet av 1990-talet uppgå till över 6 miljarder kronor. Härtill kommer satsningar som gjorts för att höja kvaliteten i utbildningen.

Full sysselsättning står överst på regeringens dagordning. I 2003 års ekonomiska vårproposition finns förslag till en rad insatser för ökad sysselsättning och för att öka alla gruppers möjligheter på arbetsmarknaden. För den högre utbildningens del gäller det att öka kunskapen om högskoleutbildningens resultat och effekter. Regeringen avser därför att ge Högskoleverket i uppdrag att genomföra effektstudier och följa upp och analysera individernas etablering på arbetsmarknaden. Det gäller också att öka möjligheterna att tillgodoräkna sig tidigare kurser på högskolenivå. Sverige har ratificerat Lissabonkonventionen, vilket innebär att rätten att tillgodoräkna sig kurser gäller om det inte finns väsentliga skillnader mellan utbildningarna. Hur tidigare studier tillgodoräknats ska kartläggas av Högskoleverket som också ska föreslå åtgärder som underlättar ett tillgodoräknande.

Invandrare utgör en stor potential som Sverige bättre måste ta till vara. I vårpropositionen ges förslag som syftar till bättre värdering av kompetens, arbetspraktik för att underlätta språkinläring och effektivare svenskundervisning.

Nuvarande tillträdesregler för högskolan har fått en del oönskade effekter. De har bland annat lett till minskad direktövergång från gymnasieskola till högskola, och andelen unga nybörjare i högskolan som kompletterat sina betyg i gymnasial vuxenutbildning har ökat. Jag delar Ulf Nilssons oro för denna omfattande konkurrenskomplettering. Regeringen har bland annat mot den bakgrunden tillsatt en kommitté som ska se över och föreslå ändringar i tillträdesreglerna till grundläggande högskoleutbildning.

Anf. 9 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Det är ett ganska långt svar, och jag uppskattar att utbildningsministern försöker kommentera de flesta av mina frågor ganska ingående. Däremot tycker

jag förstår att han i sitt svar underskattar problemen med de långa utbildningsvägarna, och jag tycker att han underskattar riskerna med att svenska studenter är så gamla innan de blir färdiga med sin utbildning.

Min fråga handlade om att svenska studenter tar lång tid på sig genom utbildningssystemet. Den handlade inte om att utbildningarna i sig är för långa. Men det är svårt att komma in på högskolan, det tar lång tid att lämna högskolan, och i verkligheten går alltför många år i stället för tre i gymnasiet på grund av att de måste läsa på komvux efteråt. Jag tror att detta mönster är dåligt både för individen och för samhället i stort. Samtidigt vill jag naturligtvis säga att det för en del människor är ett helt frivilligt val att göra ett studieavbrott, kanske för att jobba ett tag, för att resa runt i Europa eller för att göra någonting annat. Många väljer också att byta studieriktning, och det kan vara ett bra val.

Den enskilda individen ska naturligtvis ha stor frihet att själv välja mellan studier och jobb. Men problemet är att vi ser ett mönster av långa studietider som beror på ett antal hinder som står i vägen. I dag är de som börjar på komvux direkt efter gymnasiet nästan lika många som de som börjar med högskolestudier. Komvux är en utmärkt institution. Men det var aldrig meningen att komvux i första hand skulle vara till för att konkurrerande upp betyg för att komma in på högskolan. Den här onda cirkeln växer. Det är svårt att komma in på högskolan från gymnasiet. Därför läser man upp sina betyg, och på det sättet blir det ännu svårare för nästa årskull att komma in, och så vidare.

Utbildningsministern håller i sitt svar med mig om, vilket jag tycker är bra, att den här konkurrenskompletteringen är ett problem. Men trots regeringens gymnasieutredning och trots debatter om detta i många år har regeringen hittills inte kommit med några förslag för att göra antagningen till högskolan vettigare. Antagningen till högskolan är ett problem. Där tycker jag att det handlar om att betygen måste värderas efter vilken utbildning man ska gå. Det handlar om att sluta med en centralstyrd antagning som i dag gör att köerna är långa till vissa högskoleutbildningar medan platser står tomma på andra håll. Om man ser på siffrorna från hösten 2001 visar det sig att bara 70 % av alla sökande kom in på högskolan. Men samtidigt tog 40 % av utbildningarna in samtliga sökande. Det råder alltså en paradoxal kombination av långa köer och studentbrist.

Men problemen handlar naturligtvis också om att klara kunskapsmålen i gymnasieskolan, så att inte högskolorna ständigt ska behöva ordna repetitionskurser under det första året för att studenterna ska kunna klara av sina högskolestudier.

Vad är det då för problem med att människor tar så lång tid på sig att bli färdiga med sina studier? För det första ställer det naturligtvis till problem för individen. Studieskulderna blir högre, och hela livslönen blir lägre. Han eller hon kommer in i ett liv med trygg försörjning, med familj och barn och så vidare väldigt sent. För det andra är det också ett problem för oss alla i landet. Vi vet ju att allt färre måste försörja alltför. Det är naturligtvis ett problem för tillväxten och för välfärdssystemen. Det här bidrar till detta.

Enligt en SACO-rapport, *Kunskapens läge*, där dessa problem sammanfattas kostar den här förseningen av utbildning lika mycket som det skulle kosta att sänka pensionsåldern till 60 år, och det är stora sum-

mor. Jag saknar i svaret förslag till åtgärder och ett medvetande om att detta ändå är ett allvarligt problem.

Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! En av de stora strukturella förändringar som kommer att påverka svenskt samhälle mycket under de kommande decennierna handlar just om en allt äldre befolkning. Från 2007 och framåt riskerar vi att ha ett läge där det är en större grupp som lämnar arbetslivet än som tillkommer till arbetslivet. Det blir i det perspektivet oerhört viktigt att se över hur vi ser till att underlätta vägen in på arbetsmarknaden för de grupper som i dag inte har den möjligheten i den takt som skulle vara önskvärd. Då menar jag att ungdomsgrupperna är kolossalt viktiga.

När riksdagen 1997, tror jag, fattade beslut om konkurrenskomplettering i gymnasieskolan insåg man inte till fullo vilka konsekvenser som det skulle få. Naturligtvis ser och genomskådar gymnasieeleverna ganska snabbt ett system och försöker hitta en väg som ökar deras chanser att komma in på den utbildning som de vill påbörja i högskolan. Där har vi under senare år fått en mycket kraftig ökning av antalet unga människor som går direkt från gymnasieskolan till vuxenutbildning för att konkurrenskomplettera upp sina betyg. Det är en mycket olycklig utveckling. Det är ett resursslöseri för både individ och samhälle. För de ungdomar som gör det skulle det naturligtvis vara kolossalt mycket bättre att de lade ned sin kraft på att få kunskaperna när de befinner sig i gymnasieskolan. Det skulle naturligtvis också vara bättre för samhället som helhet. Vuxenutbildning är till för dem som har ett starkt behov att få kunskaper som de inte har fått möjlighet att få tidigare.

Därför är det viktigt med åtgärder. Det första som vi har gjort, och som Lena Hallengren som ansvarigt statsråd har lagt fram förslag om, är att placera denna grupp allra längst ned vid prioriteringen av de grupper som söker sig till vuxenutbildningen. Det innebär att möjligheterna redan där att konkurrenskomplettera kommer att minska ute i kommunerna.

Men det handlar också om våra regler för antagning till högskolan. Just nu arbetar en utredning med frågan om hur vi ska se till att öka ungdomars möjligheter att gå direkt från gymnasieskolan till högskolan, så att vi ser till att de inte missgynnas i antagningsreglerna, och hur vi ska se till att värdet av konkurrenskompletteringen därmed ska minska. Utredningen har ytterligare ett uppdrag, nämligen att se över hur vi ska se till att antagningsreglerna belönar att man också läser de svåra ämnena i gymnasieskolan. Det är en viktig utredning, och jag räknar med att den kommer att komma med bra förslag för att se till att vi ska få en bättre genomströmning i vårt utbildningssystem.

Jag tycker att exemplet med konkurrenskomplettering visar hur viktigt det är att riksdagen verkligen funderar över fler konsekvenser än dem som man först ser av reformer eftersom det är klart att de kan ändra betyden hos ungdomar på ett väldigt olyckligt sätt.

Under tiden har vi decentraliserat antagningen till högskolorna genom att de för en tiondel av nybörjarplatserna själva får välja urvalsgrunderna. Det är ett bra sätt att pröva ett system där högskolorna faktiskt får större eget inflytande. Samtidigt måste vi se till att ha en rättssäkerhet för ungdomar som gör att de ser vad som krävs för att komma in på en högskoleutbildning. Det måste vara möjligt att planera sina studier. Det måste

vara möjligt att ha ett system som man kan genomskåda. I den meningen tror jag att jag och Ulf Nilsson ligger ganska nära varandra. Sedan finns det andra frågor där vi skiljer oss åt mycket i vår syn på utbildningen. Men det får vi väl återkomma till i fler debatter.

Prot. 2002/03:105

16 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 11 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag kan verkligen hålla med Thomas Östros om att riksdagen borde tänka väldigt mycket på konsekvenserna av sina beslut. Jag vill då lägga till att jag tycker att även regeringen bör tänka mycket på konsekvenserna av sina förslag till riksdagen. En del av de problem som vi diskuterar i dag, där utbildningsministern delvis håller med mig, beror nämligen på beslut som är fattade på förslag av regeringen.

Men vi är tydligen överens om att konkurrenskompletteringen och det fjärde gymnasieåret i komvux som har blivit så vanligt är ett problem och en onödig försening, även om vi delvis har olika uppfattningar om hur detta ska lösas.

Även inom högskolesystemet tar man väldigt lång tid på sig. Jag nämnde i min interpellation att var fjärde student fått en examen först efter fem år och att bara 15 % av studenterna har tagit 120 poäng efter normalstudietiden på tre år. Då invänder utbildningsministern att man måste tänka på att många kanske inte har tänkt läsa mer än 20–40 poäng eller kanske något år på högskolan, och det är naturligtvis sant. Men även om man räknar med det kan ju inte hela högskolesystemet vara uppbyggt på att bara en liten minoritet av de studerande ska klara av en färdig utbildning. Det blir också missvisande om man som utbildningsministern säger att nästan hälften av befolkningen läser på högskolan om det handlar om att den stora merparten av dem som läser på högskolan läser bara några enstaka kurser.

Det är naturligtvis viktigt att se vilka som kommer ut från högskolan med bra kunskaper och inte bara hela tiden tala om hur många som börjar på högskolan.

Fru talman! Jag tycker att det finns en svaghet i Socialdemokraternas vision för skolan som visar sig även i den här debatten. De talar väldigt mycket om hur många som börjar en utbildning, men de talar väldigt lite om hur många som har lyckats fullfölja en utbildning.

I gymnasieskolan har vi hört det länge. Nästan alla går i gymnasieskolan, över 90 % får slutbetyg, och så vidare. I verkligheten är det bara mindre än 60 % som når upp till gymnasieskolans mål. Nu gäller det högskolan. Snart går hälften i högskolan, säger regeringen. Hur många som lämnar högskolan med kvalificerad utbildning är nästa fråga.

Utbildningsministern har i sina inlägg tonat ned problemen, med undantag av konkurrenskompletteringen, och sagt att han inte tänker vidta några åtgärder med undantag av en utredning som finns. Han berättar om utredningen som ska se över reglerna för tillträde till högre utbildning.

Det är bra att det blir en utredning om detta. Folkpartiet har länge föreslagit bland annat viktade betyg just för att motivera eleverna på gymnasiet att läsa svåra kurser som de har glädje av i högskolan. Jag vill inte döma ut någon utredning i förväg. Men kommer utredningen fram till liknande resultat som andra utredningar och regeringens skolutredningar tidigare har gjort blir jag bekymrad. Det vi behöver nu är inte lägre för-

kunskapskrav och fler gymnasiekurser på högskolan. Det kommer inte att göra studievägarna kortare för våra studenter.

Utbildningsministern talar väldigt mycket om att högskolan ska vara öppen, att utbildningarna ska vara påbyggnadsbara och att det inte ska finnas några återvändsgränder. Det ligger naturligtvis en poäng i att lyfta fram de aspekterna på utbildningssystemet. Det är jag också beredd att diskutera. Men det paradoxala är att fast regeringen på papperet underlättar för människor att komma in, bland annat genom att sänka olika förkunskapskrav, blir det i verkligheten allt svårare att komma in och allt svårare att bli färdig. Man får inte bli så fixerad vid att hela tiden tänka på hur man ska få in människor i olika utbildningar att man struntar i om de lyckas med och avslutar en utbildning.

Sammanfattningsvis anser utbildningsministern att det inte behövs något större antal åtgärder. Jag vill därför ställa en avslutande fråga. Anser utbildningsministern att det som helhet är ett stort problem för samhället och individen att utbildningarna tar så här lång tid?

Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Gör inte högskolan till en gymnasieskola, Ulf Nilsson. Det som kännetecknar högre utbildning är ett stort mått av möjligheter att själv påverka sin utbildning, att själv bygga sin egen utbildning.

Ta ett universitet som Stockholms universitet som mycket präglas av att vara ett storstadsuniversitet. Det finns studenter som läser på program, väl definierat och följer kurser precis enligt plan. Men det finns också en mycket stor grupp människor som kanske yrkesarbetar på deltid och läser på deltid eller yrkesarbetar heltid och läser på kvällarna.

De hittar olika sätt att skaffa sig de kunskaper som de behöver. Det kommer i din statistik att visa sig vara ett misslyckande för dem. De betedde sig inte så som Ulf Nilsson vill, att de kommer till ett program och är på högskolan hela dagen och går hem på kvällen. Men så fungerar ett modernt universitet, och så fungerar moderna universitet i hela världen.

Vi har den här skillnaden mellan olika typer av grupper i högskolan. När du väljer att titta på statistiken glömmer du bort att här finns en stor grupp människor, inte minst i Stockholm, som läser på ett annat sätt och därför tar det lite längre tid. Det är självklart om man läser en specialpedagogutbildning på kvällarna på kvartsfart. Det går inte att jämföra det med att läsa heltid på ett program med någon särskild inriktning.

Det är samma i övriga delar av landet. Vi ser en expansion av distansutbildning där människor läser på deltid på avstånd till högskolan för att skaffa sig de kunskaper de behöver. På så sätt får vi till exempel väldigt många nya lärare i glesbygden med inriktning mot matematik och naturvetenskap. Det har tagit lite längre tid än om de studerat heltid på orten. Men det har för dem och för samhället varit en viktig investering. De har samtidigt klarat sin studieekonomi genom att de kunnat arbeta vid sidan av. Den heterogenitet som vi nu ser bland högskolestuderande ska vi vara rädda om. Den är viktig. Gör inte en gymnasieskola av högskolan.

Det är väldigt viktigt att vi också erbjuder kortare yrkesinriktade utbildningar inom högskolan. Vi har föreslagit riksdagen, och fått stöd för detta, att inrätta en yrkeshögskoleexamen i Sverige för att kunna ha en

yrkeshögskola som växer med kortare utbildningar på 80 poäng, två år, tydligt definierade mot en arbetsmarknad. Det gör att vi också kan få en effektivare studiegång för stora grupper av studenter som i dag inte vill ge sig in i de längsta utbildningarna.

Det tycker jag är väldigt bra. Det vi har sett de senaste åren är en kraftig ökning av antalet examinationer och också en kraftig ökning av antalet studenter. Men antalet som examineras har ökat mycket kraftigt i svensk högskola. Det har blivit en stor skillnad. Tidigare tog man mycket korta examina, i dag har de långa ökat. Det är bra. För akademiskt djup behövs viss längd. Men det finns fortfarande ett behov av kortare yrkesinriktade högskoleutbildningar som i dag inte blir tillgodosett. Den nya yrkeshögskoleexamen kommer att spela en stor roll.

Vi har också ett decentraliserat system. Vi vill att högskolorna själva ska fatta besluten om hur programmen ska se ut och hur de ska läggas upp. Också det tror jag är klokt. Att återcentralisera och därmed gymnasiefiera högskolan vore väldigt olyckligt för den utveckling vi i dag ser. Det är starka högskolor som själva söker utbildningsinriktningar, reformerar och förändrar i god kontakt med både arbetsmarknad och studenter. Den utvecklingen vill jag stärka och inte stjälpa.

Anf. 13 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Utbildningsministern säger att vi inte ska göra högskolan till gymnasium. Det är en uppmaning jag brukar rikta till regeringen när vi ser alla gymnasiekurser och repetitionskurser av gymnasiet som anordnas på högskolan. Den uppmaningen tror jag finns all anledning att spegelvända i den här debatten. Det är en av de tråkiga saker som håller på att hända med högskolan. Man måste i all större utsträckning ta hand om de problem som gymnasieskolan inte klarar.

Det finns många orsaker till att studenter tar lång tid på sig genom systemet. I tidigare inlägg förnekade Thomas Östros att utbyggnaden av högskolan inte varit fullt finansierad, till exempel. Men olika utredningar, och bland annat regeringens egna, talar sitt tydliga språk. Pengarna till grundutbildningen har urholkats med 20–25 %, och fakultetsanslaget till forskning har i stort sett legat stilla medan studentantalet fördubblats. Vi har sett att tiderna för handledning och undervisning har minskat. Det är en del av detta komplex av olika orsaker som gör att många studenter tar lång tid på sig. De får inte den handledning och den hjälp de behöver.

Sverige ligger dåligt till i statistiken internationellt. Vi tar ovanligt lång tid på oss. När utbildningsministern säger att det beror på att människor kombinerar arbete och studier, läser med avbrott, och så vidare, är det en del av sanningen. Men det är bara en liten del av sanningen.

Glöm inte den viktiga delen av statistiken, utbildningsministern. Glöm inte dem som inte kommer in på högskolan fast de vill komma in direkt från gymnasiet. Glöm inte dem som misslyckas på grund av att de inte får tillräcklig handledning och undervisning. Glöm inte dem som misslyckas på grund av att de inte har kunskaper med sig från gymnasieskolan. Glöm inte dem som kommer fel i det väldigt centraliserade antagningssystem vi har som gör att vissa högskolor har tomma platser och andra har köer.

Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Varenda plats som vi har byggt ut högskolan med har varit fullt finansierad. Det har medfört att de studenterna har fått samma resurser som de studenter har som redan finns på högskolan. Det är väldigt viktigt. Det har kostat över 6 miljarder kronor. Det har riksdagen ställt upp på. Det är en viktig reform som har gjort att vi också har fått fler chanser för inte minst unga människor att komma in på högskolan.

Jag vill fortsätta att stärka ungas möjligheter att komma in genom att se över antagningsreglerna. Vi sitter nu och arbetar med att se över hur det konkret ska gå till. Hur ska vi se till att minska konkurrenskompletteringarna som har florerat sedan riksdagen 1997 införde den möjligheten? Då får vi också kortare utbildningsvägar. Det är centralt och viktigt inte minst med tanke på det stora behov vi har på arbetsmarknaden av unga människor som kommer välutbildade redo att ta de nya jobben.

Kvaliteten i högskolan måste stärkas. Detta år gör vi en särskild satsning på humaniora och samhällsvetenskap för att få fler seminarier, fler föreläsningar och bättre kontakt med forskande lärare. Också där skiljer vi oss väldigt kraftigt mot vår omvärld där det snarare är så att man drar ned på insatserna.

Vi har i dag en ersättning per student i högskolan som ligger bland de högsta i OECD-området. Ändå har vi högre ambitioner än så, för vi vill att våra studenter ska klara sig. Den europeiska traditionen i övrigt i den högre utbildningen är att man antar många på grundnivån och slår ut stora mängder av dem för att sedan satsa på dem som har sorterats fram i processen när man fördjupar sig. Det är inte en modell som jag tycker att vi ska använda oss av. Därför gör vi kvalitetssatsningen på humaniora och samhällsvetenskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2002/03:320 om vetenskaplig information till Sveriges läkare

Anf. 15 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta att vetenskaplig och producentbunden information om nya läkemedel och nya behandlingsmetoder distribueras till läkarkåren.

Inledningsvis vill jag säga att jag delar Ana Maria Nartis uppfattning att det är av största vikt att hälso- och sjukvårdspersonal har kunskap och information om nya läkemedel och nya behandlingsmetoder.

Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) har etablerats av regeringen för att som myndighet kritiskt granska den vetenskapliga grunden för medicinska innovationer och existerande rutiner och praxis inom sjukvården och tandvården. SBU bedriver ett särskilt program, Alert, för utvärdering av nya medicinska metoder i ett tidigt stadium av deras utveckling och spridning. En viktig uppgift för SBU är att sprida resultat från utvärderingarna och kunskaper om evidensbaserad sjukvård. SBU har i uppdrag att lägga stor vikt vid att förmedla sina resultat till beslutsfattare på olika nivåer inom hälso- och sjukvården liksom till

patienter, anhöriga och allmänhet. Detta sker bland annat via utskick av rapporter och sammanfattningar, publicering på Internet, konferenser i olika delar av landet samt genom ett trettiotal informatörer inom landstingen som är knutna till SBU, samarbete med hälso- och sjukvårdens yrkesföreningar och olika utbildningsinsatser på lokal, regional och nationell nivå.

Det sker ett omfattande samarbete mellan olika myndigheter och organisationer för att sprida nya kunskaper inom hälso- och sjukvården. Jag kan här nämna det samarbetsavtal som sedan 2001 finns mellan Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och SBU och som går ut på att förse beslutsfattare och verksamhetsföreträdare med evidensbaserade kunskaps-sammanställningar och riktlinjer. Genom ett sådant avtal bevakas möjligheter till samarbete samtidigt som dubbelarbete undviks.

Som Ana Maria Narti har tagit upp så har flödet av reklam och annan marknadsföring för läkemedel ökat kraftigt under senare år och är tillgängligt inte minst via Internet. Dessutom finns en växande efterfrågan på information om läkemedel. Gränsen mellan reklam och annan information om läkemedel är dock ofta oskarp. För att uppnå en säker och ändamålsenlig användning av läkemedel är det då viktigt med saklig och balanserad läkemedelsinformation, i synnerhet till förskrivarna. Detta är av största vikt för att åstadkomma en motvikt till läkemedelsföretagens produktinformation.

Läkemedelsverket har en viktig roll vad gäller att förmedla producentobunden information kring nya läkemedel, nya terapeutiska rön, indikationsförändringar och biverkningar. Läkemedelsverket arbetar med detta, bland annat genom att utfärda terapirekommendationer och produktmonografier som riktar sig direkt till förskrivarna. Monografierna skrivs i samband med att ett nytt läkemedel godkänns och är en sammanfattning grundad på befintlig dokumentation kring läkemedlets egenskaper vid godkännandet.

Sjukvårdshuvudmännen har även ett pågående arbete med att nå ut med information till förskrivarna. I varje landsting finns i dag minst en fungerande läkemedelskommitté. Läkemedelskommittéerna arbetar med information och rekommendationer till förskrivarna. De ska stödja förskrivaren och underlätta för denne att göra rätt val av terapi. De flesta läkemedelskommittéer har nyhetsbrev och publikationer och arrangerar utbildningar och seminarier kring läkemedel. De tillhandahåller även ofta arbetsplatsbesök med hjälp av informationsläkare eller informationsapotekare. Det är dock av vikt att verksamheten organiseras så att personalen ges utrymme att få del av ny och viktig information.

Slutligen kan jag informera om att regeringen har för avsikt att se över den framtida läkemedelsreklamen i samhället.

Anf. 16 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack, socialministern! SBU, Läkemedelsverket, informatörer på landstingen – när man räknar upp dem så ser det ut som att behovet av information skulle vara täckt. Men problemet är inte att vi inte har information. Problemet är att det pågår en kapplöpning mellan å ena sidan medierna och reklamen, å andra sidan den vetenskapliga informationen. Det händer mycket ofta att medier och reklam är betydligt snabb-

bare och effektivare och mer organiserade när de lanserar en produkt än vad den vetenskapliga informationen är.

Jag är gift med en husläkarmottagning. Jag kan inte säga att jag är gift med en husläkare eftersom arbetet egentligen pågår dag och natt i den situationen. Jag vet alltså mycket väl hur det ser ut. Det händer att vi sitter i soffan och tittar på TV-nyheterna, och husläkarmottagningen blir mycket arg! Vad ska jag göra i morgon när patienterna kommer och kräver att jag ska skriva ut ett läkemedel som jag inte känner till tillräckligt bra? undrar han. Hur kan det vara så att Rapport eller Aktuellt presenterar en behandling som jag under flera år har begärt att få veta någonting om, men inte fått det? säger han också.

Där ligger problemet. Detta betyder inte att någon av de myndigheter som socialministern har beskrivit inte gör sitt jobb. Jag är säker på att alla gör ett mycket gott arbete. Jag ser också flödet av broschyrer, böcker och flygblad som ramlar in genom brevlådan hemma till läkaren. Men problemet är att vi borde ha ett system som mycket snabbt och före medierna och före reklamen informerar: Nu kommer det och nu kommer det! Vi måste vara beredda på det här!

Jag tror att det också finns ett annat problem, och det kommer fram i socialministerns svar. Många av Sveriges modeller för handling har att göra med ett slags pyramidsystem. Man träffar cheferna, man diskuterar, man sitter i sammanträde och till dess att informationen sipprar ned till gräsrotterna – till dem som håller i verksamheten – går tiden. En av de ständiga orsakerna till klagomål på primärvårdsnivå är just att en hel massa information, dokumentation och beslut rör sig där uppe i sammanträdesrummen och mycket sent kommer nedåt till dem som behöver agera snabbt.

Om jag hade en miljon, eller två eller tre, så skulle jag försöka etablera ett litet informationsföretag som skulle satsa målmedvetet på att så fort som möjligt nå ut med den viktigaste producentbundna informationen till dem som forskriver mediciner och rekommenderar behandlingar.

Anf. 17 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det som Ana Maria Narti tar upp är egentligen en mycket större frågeställning än bara information, nämligen hela den medicinska sjukvårdens ställning i det moderna informationssamhället. Det handlar inte bara om mediciner utan också om andra behandlingar.

Problemet är att vi faktiskt vill ha en fri information – tryckfrihet och mediefrihet – som i växande grad följer vad som händer på det medicinska området. Man kan som sagt plötsligt få information om att det nu finns behandling mot komplicerade sjukdomar som man tidigare inte behandlat, och man får ett intryck av att de finns tillgängliga hos husläkaren redan i morgon.

Det är viktigt att säga att det vi egentligen diskuterar är professionens ställning i sjukvården där kraven växer. Många läkare kan intyga hur jobbet har förändrats, och mycket tid går åt till att just informera patienter om att de efterfrågade läkemedlen inte finns till hands, att terapier som nyhetsprogrammen berättat om inte är utvecklade och godkända då de inte kontrollerats ur vetenskaplig synpunkt. Detta tar lång tid, och jag tror att vi får acceptera att det delvis är en ny roll för professionen. Den

kan vara besvärlig men är förmodligen oundviklig i det moderna samhället.

Det myndigheterna kan göra är att mycket strikt reglera hur de producerande läkemedelsföretagen ska informera. Jag avslutade mitt interpellationssvar med att hänvisa till att vi kommer att se över detta. I första hand handlar det om att i svensk lagstiftning implementera EU:s regelverk, som är mycket strängt när det gäller hur man ska informera.

Vi har i dag inte en så sträng lagstiftning som den som EU föreslår, men vi ska införa den. Det innebär förbud mot direktreklam av receptbelagda läkemedel. Där ska informationen ske på annat sätt. Man får alltså inte göra reklam direkt till kunden. Det är i stället läkarens uppgift att i samtal med patienten utvärdera vad som behövs för behandlingen i fråga.

Nu ska vi se över frågan. Vi ska i det sammanhanget också allmänt se över hur vi från myndigheternas sida kan skärpa informationen. Det jag har velat säga är att mycket görs från myndigheternas sida.

När ett nytt läkemedel är godkänt följer det automatiskt med en beskrivning av läkemedlet från Läkemedelsverkets sida. Det är en monografi över läkemedlet. Läkarna har tillgång till den och kan gå igenom vilka effekter läkemedlet har, eventuella biverkningar och vid vilka indikationer man ska skriva ut det. Myndigheterna är alltså effektiva, men vi ska undersöka om det hela kan effektiviseras ytterligare.

Sedan vill jag säga till Ana Maria Narti att också läkemedelsföretagen arbetar mycket seriöst med att etablera egna etiska regler och se till att man ger korrekt information. De har ett eget regelsystem, en egen kontroll, över informationen. Det är alltså inte så att läkemedelsföretagen är ointresserade av att se till att det finns seriös information. Tvärtom gör de mycket själva.

Det är emellertid viktigt att vi från myndigheternas sida, från det offentliga samhällets sida, är mycket tydliga. Vi ska inte ha reklam för receptbelagda läkemedel riktad direkt till konsumenterna. Vi ska se till att de statliga myndigheterna snabbare ger information till förskrivarna om vad som gäller.

Detta ser vi över, och vi kommer ganska snart att kunna publicera ett första förslag. Det arbetet har inletts på departementet. Det kommer sedan att bli föremål för remissbehandling, och därefter ligga till grund för ett lagförslag i Sveriges riksdag.

Anf. 18 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret. Det är goda nyheter att man kommer att se över hur reklamen fungerar i EU och i Sverige och kommer att harmonisera en del regler och bestämmelser.

Jag kan inte glömma en kampanj som ägde rum för inte så länge sedan. På bussar och i tunnelbanan kunde man se en rad affischer som talade om tid för kärlek. Min stora fråga var vilket företag eller vilken organisation det var som försökte tala om för oss att vi måste ha tid för kärleken. När jag frågade min man svarade han att det gällde Viagra, som nu hade längre effekt i antal timmar. Det kan skapa rena rama hysterin när reklamen får dessa proportioner. Det var en perverst skickligt uppbyggd reklamkampanj.

Vi får inte heller glömma att våra medmänniskor i dag har en orealistisk syn på mediciner och på vad läkare och läkemedel kan göra. Av nå-

gon anledning har läkarna ersatt präster, lärare, mamma och pappa och en hel rad andra personer. Man förväntar sig att en medicin och en behandling plötsligt gör att man blir mycket lycklig.

Vi har också andra problem. Vi har ett problem i landstingen. Där finns informatörer, och jag tror inte att de gör ett dåligt arbete. Problemet är att våra landsting mycket ofta är sysselsatta med fel saker. De omorganiserar så fort den politiska ledningen har bytts ut. Vi i Folkpartiet gråter fortfarande över Finsam. Den var lyckad och gav goda resultat. Men den skulle rivas ned av ideologiska eller politiska skäl – inte av medicinska skäl och hälsoskäl.

Det som nu händer i Stockholms läns landsting är mycket intressant. Man introducerar nämligen ett nytt datasystem för entreprenörer för att kunna studera flödet av patienter. Det som egentligen händer är att man på detta sätt kan titta rakt in i kassan hos entreprenörerna och se hur mycket pengar de får.

Jag undrar om detta är så viktigt, framför allt med tanke på att det nya systemet blockerar andra system och försvårar för läkarna. I stället för att arbeta med problem som är väsentliga för hälsan och för en bra funktion av sjukvården arbetar alltså landstingen på olika ställen med administrativa och organisatoriska åtgärder som man kan ställa stora frågetecken kring.

Där skulle vi också behöva en effektivisering. Vi skulle behöva lite färre sammanträden, lite färre av de evigt återkommande organisatoriskt-administrativa mötena, lite färre förändringar i systemen. I stället skulle vi behöva större effektivitet med större möjligheter för både dem som arbetar inom vården och för patienterna att påverka systemen.

Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! I slutet av sitt inlägg ägnade sig Ana Maria Narti mera åt allmänna funderingar kring sjukvården.

Visst kan det ibland upplevas som att den svenska sjukvården ägnar mycket tid åt administration och organisation. Det kanske ändå är en tröst att veta att svensk sjukvård använder mindre pengar för administration och överbyggnadskostnader än jämförbara sjukvårdssystem runtom i världen. Det amerikanska sjukvårdssystemet ägnar enorm tid och kraft åt att fördela sina försäkringspengar.

Jag tror att svensk sjukvård har vunnit på att vara uppbyggd regionalt via landstingen. När det gäller exempelvis det brittiska systemet, som är ett stort statligt system, fattas alla beslut i London, även när vården ges av en husläkare i Liverpool.

Jag tror att det är en fördel att vi har ett decentraliserat system. Däremot kan jag dela Ana Maria Nartis allmänna hållning, nämligen att detta decentraliserade system – uppbyggd genom en demokrati där vi väljer våra företrädare vart fjärde år – inte får innebära att man organiserar om sjukvården vart fjärde år av politiska och ideologiska skäl. Det måste finnas mer av samsyn och gemensamma tag, och man måste se till att personalen i sjukvården får långsiktiga besked om vad som gäller för organisationen. Det har tyvärr präglat en del av sjukvården, inte minst i Stockholms län, att majoritetsväxlingar inneburit att man bytt system och ställt upp andra mål för verksamheten. Det skapar en osäkerhet.

Vi behöver alltså mer av långsiktighet och gärna också fler breda uppgörelser om vad som ska gälla för sjukvården. Det tror jag är nödvändigt för att den ska fungera långsiktigt.

Övergripande kan vi dock konstatera att jämfört med många andra länder använder vi förhållandevis lite resurser, samtidigt som vi får ut väldigt mycket av svensk sjukvård. Svensk sjukvård har en standard av mycket hög internationell klass.

Det var de allmänna synpunkterna. Jag vill gå tillbaka till frågan hur vi ska kunna ge en bra information om framför allt nya läkemedel. Först och främst är det viktigt att, precis som EU:s direktiv säger, läkemedelsföretagen inte ska kunna marknadsföra och göra reklam för nya läkemedel riktat direkt till patienterna. Det skapar osäkerhet, orimliga förväntningar och en sämre situation både för patienterna och för sjukvården.

EU har nu fastställt direktiv om detta, och det är vår uppgift att implementera dem i den svenska lagstiftningen. Det exempel som Ana Maria Narti nämnde handlar just om ett läkemedel som är receptbelagt. Ändå skapar man genom en ganska listig form av marknadsföring en efterfrågan som gör att människorna har alldeles orimliga förhoppningar om vad läkemedlet kan innebära för att förbättra deras livskvalitet.

Det är viktigt att förskrivning av läkemedel som är receptbelagda sker efter en öppen dialog mellan läkaren och patienten, efter en ordentlig genomgång av patientens sjukdomsbild och efter noggranna diagnoser. Det får inte bli så att läkemedel betraktas som vilken vara som helst i vår vardag. Läkemedel handlar faktiskt ytterst om liv eller död. Vi ska känna förtroende för läkarens förmåga att skriva ut rätt läkemedel.

Jag nämnde tidigare de initiativ som har tagits. Ett av de mest glädjande initiativ som har tagits av Läkemedelsverket presenterades för bara någon vecka sedan. Läkemedelsverket har i samarbete med Läkarsällskapet för första gången gett ut en läkemedelsguide. Det är huvudsakligen en översättning av en, tror jag, engelsk förebild. Den riktar sig till professionen likaväl som den riktar sig till allmänheten. Den är lättöverskådlig. Man kan titta på vad läkemedel betyder och på riskerna. Det är en form av information som vi inte har haft tidigare. Det är roligt att Läkemedelsverket har tagit det här initiativet. Jag hoppas mycket på det.

Anf. 20 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Låt mig först göra några preciseringar. Vi ska slå vakt om yttrandefriheten, men det betyder inte ett överutnyttjande av reklamens möjligheter. Jag är väldigt glad över det som kommer att ske nu.

Jag har också väldigt stor respekt för den korrekta information och dokumentation som kommer från de flesta läkemedelsföretagen. De arbetar faktiskt väldigt seriöst. Men här är det frågan om en möjlighet att jämföra den här dokumentationen med dokumentation som kommer från annat håll. Det är alltid viktigt att få en möjlighet att kontrollera och se en och samma företeelse från olika synvinklar.

Jag har också mycket stor respekt för den svenska sjukvården. Jag vet att den kostar mindre och är mer effektiv än andra sjukvårdssystem. Men just för att vi alla tillsammans ska kunna hjälpa till så att hälsoarbetet går utan hinder borde vi kunna effektivisera bland annat informationssystemet. Det borde finnas en mycket enkel, antagligen elektronisk, arena för mycket snabb information så att alla vet var och när man kan hämta den

här livsnödvändiga informationen. Jag hoppas att det är en process på gång.

I grund och botten står vi inte så långt ifrån varandra i de här frågorna. Jag hoppas också på ett bra samarbete i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2002/03:334 om läkemedelslistor

Anf. 21 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Cecilia Wikström har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att Socialstyrelsen ska kunna ställa mer bestämda krav på läkemedelsgenomgångar i äldreården samt om jag avser att arbeta för åtgärder som kan råda bot på svårigheterna att upprätta läkemedelslistor för användning inom äldreården.

Inledningsvis vill jag säga att det är ett välkänt faktum att äldre och personer i särskilda boenden ofta har en omfattande läkemedelsbehandling och kan stå på ett stort antal läkemedel. I en del fall är det oklart varför läkemedlen har satts in och ibland är det olika läkare som har ordinerat läkemedlen. Att behandlas med många olika läkemedel kan innebära en risk för interaktioner mellan läkemedlen som kan vara skadliga för patienten.

Ett sätt att försöka komma till rätta med problemet med en felaktig läkemedelsanvändning hos äldre är att arbeta med aktiva genomgångar av patienters läkemedelsanvändning. Samlad dokumentation om patienters läkemedelsbehandling är också värdefulla instrument när det gäller patienter som behandlas med flera olika läkemedel. Att patienter av olika anledningar behandlas med för många läkemedel som dessutom i vissa fall interagerar negativt eller tar ut varandras effekt är ett problem ur patientsynpunkt som är av största vikt att motverka. Erfarenheterna av multidisciplinärt samarbete mellan läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal inom kommunala boenden, primärvård och apotek rörande läkemedelsgenomgångar bedöms som mycket positiva och bör uppmuntras och intensifieras. Sjukvårdshuvudmännen är enligt hälso- och sjukvårdslagen skyldiga att bedriva hälso- och sjukvård så att den uppfyller kraven på god vård på lika villkor. Det åligger således sjukvårdshuvudmännen att vid behov genomföra läkemedelsgenomgångar.

Ett ytterligare verktyg för ökad patientsäkerhet är användningen av dosdispenserade läkemedel. Dosdispensering innebär att patienten erhåller sina läkemedel i påsar eller brickor för det enskilda intagningstillfället i stället för att erhålla separata läkemedelsförpackningar. Användningen av dosdispenserade läkemedel medför att patienten får ett överskådligt system som är lättare att klara av på egen hand. Detta medför en ökad följsamhet till ordinationen vilket kan resultera i färre läkemedelsrelaterade problem. Dosdispenserade läkemedel förskrivs främst till personer i kommunernas särskilda boendeformer.

Vidare kan jag nämna att Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att utveckla indikatorer som kan användas för att mäta och följa upp kvaliteten i läkemedelsanvändningen hos äldre. Socialstyrelsen ska lämna sin rapport senast den 31 december 2003. Utgångspunkten är att

indikatorerna ska kunna användas lokalt för uppföljningar av kvaliteten i läkemedelsanvändningen.

Slutligen vill jag säga att jag delar Cecilia Wikströms uppfattning att en godtagbar läkemedelsanvändning självklart är rätt läkemedel, till rätt patient vid rätt tidpunkt etcetera och att information om patientens hela läkemedelsanvändning i förskrivningsögonblicket skulle vara ett väsentligt stöd, särskilt ur folkhälsosynpunkt. I fokus står framför allt patient-säkerheten och kvaliteten i hälso- och sjukvården. Regeringen tillsatte bland annat med anledning härav i maj 2002 en särskild utredare med uppgift att göra en bred analys av nuvarande förhållanden i fråga om behov och möjligheter till medicinsk och ekonomisk uppföljning inom läkemedelsområdet och lämna förslag till ett förbättrat system för detta. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den sista maj 2003, alltså bara om någon vecka. När utredaren väl har lämnat sitt betänkande kommer förslagen att beredas inom Regeringskansliet i vanlig ordning.

Anf. 22 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill rikta ett tack till socialministern för svaret. Det här är viktiga frågor som vi verkligen måste följa upp kontinuerligt, både från regeringens sida och från oppositionens.

Studier har visat att mellan 10 % och 25 % av alla patienter över 65 år som skrivs in vid medicinkliniker lider av komplikationer av läkemedelsanvändning. Detta vållar givetvis stort och onödigt lidande för den enskilda patienten. Dessutom uppgår kostnaderna för sjukvården till miljardbelopp. Därför krävs det väldigt kraftfulla insatser för att förhindra att gamla människor blir sjukare av att ordinerade läkemedel används felaktigt eller inte används alls.

Jag tycker att det vore rimligt att regeringen ställer krav på Socialstyrelsen att införa systematiska läkemedelsgenomgångar där apotekare, läkare, sjuksköterskor och undersköterskor tillsammans sitter ned och går igenom vilka mediciner den enskilda patienten har för att förhindra att läkemedel överdoseras eller underdoseras med en väldigt sjuk patient som följd.

Det är nu tre år sedan en avhandling visade vad man kan vinna för patientens del, men också ekonomiskt, genom att införa den här typen av läkemedelsgenomgångar eller ronder där team jobbar med frågan. Men den här kunskapen tas inte till vara på ett adekvat sätt, fru talman. Det händer helt enkelt ingenting i de särskilda boenden som finns för gamla runtom i landet därför att varken landsting eller kommun känner ett ansvar i frågan. I det läget, när kommunen och landstinget brister, menar jag att det är regeringen sak att följa upp att sådana här läkemedelsgenomgångar systematiskt införs och blir rutin.

Det är enkelt för socialministern att göra detta. Det är bara att ge Socialstyrelsen ett tydligt uppdrag och kräva att man kommer till rätta med det här problemet och att man därefter återrapportera vilka resultat man har åstadkommit.

Sjukvårdshuvudmännen har ett ansvar som de inte tar. Kommunerna är medskyldiga när det gäller att inte ta till vara den kunskap som framkommit om hur man kan åstadkomma en bättre läkemedelshantering.

Så till det här med utredningar. Jag har tagit reda på, fru talman, att det aldrig i Regeringskansliet har pågått så många icke avslutade utred-

ningar som nu i maj 2003. Den socialdemokratiska regeringen utreder och utreder sådant som borde omsättas i konkret handling. Jag undrar: Varför, socialministern?

Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag ska omedelbart svara på den sista frågan: Vi utreder därför att vi tar problemen på allvar. Det vore betänkligt ifall riksdagen bestämde sig exempelvis för att utan utredning upprätta ett läkemedelsregister. Anledningen till att man inte har gjort det är respekt för patientens integritet. Det har varit en stor fråga genom åren om man verkligen ska upprätta ett register över vilka läkemedel patienten har använt. Man har sagt att det inte bara är en fråga för relationerna mellan läkare och patienter utan faktiskt också för den enskilde patienten.

När jag går till en läkare ska inte denne eller någon annan i sjukvården kunna gå tillbaka och se vilka problem jag hade för 10 eller 15 år sedan. Det är en ytterst viktig fråga för integriteten.

När vi förra året tillsatte en utredning som kommer att presentera sitt förslag om en vecka handlade det således om att försöka gå igenom hur man klarar den enskildes integritet och ändå får kunskap om hurdan läkemedelssituationen är. Jag kan föreställa mig att vi kommer att få ett förslag som innebär att man kan upprätta ett sådant här register men att det är patienten som ska avgöra vem som ska få information om det. I mötet med läkaren är det alltså patienten som bestämmer att läkaren ska få tillgång till detta register.

Anledningen till att det görs många utredningar är alltså helt enkelt att vi tar frågorna på allvar och ser alla deras komplikationer. Hade vi bara beslutat om ett läkemedelsregister rakt av i riksdagen, utan utredning, hade det det ju varit risk för att vi inte hade reflekterat över hur ett register tar hänsyn till integriteten. Nu får vi ett förslag. Vi har inte sett hur det ser ut, men det skulle inte överraska mig ifall det blir ett förslag som innebär att vi får en form av läkemedelslista eller läkemedelsregister som är patientbaserat och som gör det möjligt att genomföra mer förnuftiga läkemedelsgenomgångar.

Det är inte sant, som Cecilia Wikström säger, att det inte händer någonting. Det görs väldigt mycket när det gäller att gå igenom patienternas läkemedelsförskrivning. Det händer väldigt mycket ute i primärvården. Man gör med stöd av Socialstyrelsen allvarliga försök just att få ett grepp om hur man skrivit ut läkemedel, men det som har saknats har varit en ordentlig kunskap om hur många läkemedel den enskilde patienten har. Det har varit många läkare som skrivit ut läkemedlen. Man vet att väldigt många i enskilt boende som har bara hemtjänst eller motsvarande går på ett antal läkemedel.

Nu kan det skapas förutsättningar för en sådan kunskap, och när vi har fått det kan vi få det här att fungera så som det är önskvärt. Men det har varit brist på kunskaper och brist på system, och nu finns det förutsättningar att göra någonting detta.

Det händer således mycket. Socialstyrelsen arbetar med detta. Det behövs inga nya direktiv för Socialstyrelsen, för den har redan som uppdrag att stödja kommuner och landsting i detta pågående arbete.

Anf. 24 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! I det svar som jag har fått av socialministern står det: ”Det åligger således sjukvårdshuvudmännen att vid behov genomföra läkemedelsgenomgångar.” Vid behov! Behovet är skriande. De studier som är gjorda i Stockholm och i Norrbotten visar på nödvändigheten av att införa de här läkemedelsgenomgångarna som rutin i äldreomsorgen. Kanske kan man som ett andra steg så småningom införa läkemedelslistor.

Vad gäller läkemedelslistor har myndigheten Datainspektionen menat att det med dagens lagstiftning blir svårt att genomföra sådana listor. Jag efterlyser fortfarande hur socialministern tänker åtgärda detta lagstiftningsproblem. Avser regeringen att helt enkelt återkomma med lagförslag, eller hur tänker man gå vidare med detta?

Läkemedelsgenomgångar är en sak, och det borde vara enkelt att genomföra sådana. Läkemedelslistor är en lite svårare uppgift. Det krävs verkligen att man tittar på dem ur alla synvinklar. Läkemedelslistan behöver inte vara ett obligatorium för att ge betydande fördelar utan man kan förutsätta att den kan vara frivillig. Gamla människor som inte själva kan svara för sig kan kanske ha anhöriga eller andra som på något sätt kan ge sitt samtycke till att en sådan lista upprättas.

Det här är dock ett knepigt problem, och jag vidhåller att det finns kunskap på området. Det har lagts fram forskningsrapporter och avhandlingar som man väl kan ta på allvar. Man ska inte behöva dra sådana här ärenden i långbänk på det sätt som har skett. Jag vidhåller det, fru talman.

Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är riktigt att som Cecilia Wikström gör dela upp frågan i läkemedelsregister och läkemedelsgenomgångar. Läkemedelsgenomgångar görs ute i äldreomsorgen i dag på ett helt annat och mera medvetet sätt än tidigare med stöd från Socialstyrelsen. Formuleringen att de ska ske vid behov är väl en självklarhet. Det finns väl ingen anledning att genomföra läkemedelsgenomgångar när det inte finns något behov av sådana. Det är väl självklart att det är när någon har blivit förskriven flera läkemedel som man ska gå igenom hur dessa reagerar mot varandra. För de äldre som inte har mer än ett läkemedel eller kanske inte något läkemedel alls – det finns faktiskt också sådana – behöver man ju inte göra en läkemedelsgenomgång.

Vad det handlar om är helt enkelt att införa detta som regel i äldreomsorgen och se till att vi får en bättre kontroll på läkemedelsförskrivningen. Men för att detta ska fungera behövs det ökad kunskap, och utredarens uppgift är att se över vilken lagstiftning som behövs och att ge svar på frågan: Står kravet på ett register för detta i konflikt med datalagens krav på integritet? Det är detta som har varit utredningens uppgift. Jag ser fram emot att ta del av utredningens förslag och kommer så snart utredaren är färdig och efter det att vi har haft en nödvändig remissomgång att lägga fram förslag till Sveriges riksdag.

Anf. 26 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tycker att det är skickligt av socialministern att säga att det åligger Socialstyrelsen att vid behov se till att man gör sådana här

genomgångar, men det är faktiskt så att dessa genomgångar inte görs. Det är det som gör mig så upprörd. Varken kommuner eller landsting ser i de fall där de är huvudmän till att på ett systematiskt sätt införa den här typen av verksamheter. Det är precis i det avseendet som man i rapporterna från Stockholm och från Norrbotten har visat att det brister. Det finns inga rutiner för detta. Jag tycker att det borde vara en enkel sak för socialministern att ge Socialstyrelsen i uppdrag att skapa en rutin för detta.

Att läkemedelslistor är en knepigare problematik är vi överens om, men detta enkla borde vara en mycket liten sak att genast åstadkomma.

Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Socialstyrelsen har det här uppdraget, och jag utgår från att Socialstyrelsen hanterar det uppdraget korrekt. Det är naturligtvis alldeles riktigt att det säkert saknas läkemedelsgenomgångar här och var. De sköts inte lika bra på alla ställen, men det händer väldigt mycket på det här området. Utvecklingen är snabbt på väg mot att detta blir rutin inom äldreomsorgen, och det är det som är det viktiga. Detta sker på Socialstyrelsens initiativ.

Det är inte sant, som Cecilia Wikström påpekade i sitt första inlägg, att det inte sker någonting. Det sker ganska mycket. Det räcker att tala med läkarna ute i äldreomsorgen för att bli klar över att de har detta som mål. Det blir inte bättre för att Cecilia Wikström och jag här fem gånger säger att det är viktigt att man gör läkemedelsgenomgångar. Det kan bara ske genom att Socialstyrelsen i dialog med sjukvårdshuvudmännen utvecklar den metoden, och det sker.

Vad som har saknats har varit en ordentlig kunskap, och det kommer förslag också på den punkten. Här flyttas alltså dessbättre positionerna verkligen fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2002/03:360 om osteoporos

Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Cecilia Wikström har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att bryta den negativa särbehandlingen av kvinnliga patienter inom hälso- och sjukvården, samt om jag avser att ta initiativ för att förbättra omhändertagandet av kvinnor som riskerar att drabbas av eller lider av osteoporos.

Jag vill börja med att framhålla att en jämställd vård naturligtvis måste vara en självklar grundförutsättning i den svenska hälso- och sjukvården. Kvinnor och män drabbas delvis av olika sjukdomar men samma sjukdom kan hos kvinnor och män också ge upphov till olika symtom. Detta medför att sjukvården behöver ha kunskap om de specifika kvinno- och manssjukdomarna samt om hur olika symptom ska tolkas hos kvinnor och män. Kvinnors och mäns behov är heller inte identiska utan skiljer sig åt avseende biologiska och psykologiska faktorer samt sociala och kulturella mönster. Kvinnor och män uppfattar till exempel sin diagnos

på olika sätt, interagerar med läkare på olika sätt och följer ordinationer olika. Det är sjukvårdshuvudmännens ansvar att beakta dessa olika behov så att bästa möjliga individuella behandling garanteras oavsett patientens kön.

Då det gäller frågan om vad som görs för att motverka särbehandling av kvinnliga patienter vill jag framhålla att regeringen på olika sätt har uppmärksammat de problem som kan förekomma i vården, inte minst när det gäller bemötandet och behandlingen av kvinnor. Regeringen har föreslagit ändringar i lagstiftningen, vilka trädde i kraft 1999, med syfte att stärka patientens ställning och öka patientinflytandet i vården. Regeringen har också gett Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp effekterna av dessa lagändringar, bland annat med avseende på kvinnliga patienters ställning i vården. Utöver detta har Socialstyrelsen även fått i uppdrag att kontinuerligt följa läkemedelsanvändningen och kommentera denna ur ett könsperspektiv.

I juni år 2000 presenterade regeringen en nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården (prop. 1999/2000:149). I denna klargörs att hälso- och sjukvården ska bygga på en solidarisk skattefinansiering, demokratisk styrning och vård efter behov på lika villkor. Vård på lika villkor innebär här bland annat att ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra vården, det vill säga att vården ska anpassas efter både kvinnors och mäns behov.

För att kunna bedöma om män och kvinnor får vård på lika villkor behövs dock fler studier och mer forskning om kvinnors och mäns behov, sjuklighet och lämpliga behandlingsmetoder. Regeringen gav därför i juni 2002, alltså förra sommaren, Socialstyrelsen i uppdrag att i samverkan med sjukvårdshuvudmännen och berörda myndigheter, analysera och redovisa könsskillnader inom hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamhetsområden. I uppdraget ingår bland annat att sammanställa och analysera könsspecifika uppgifter om hälso- och sjukvårdens kvalitet och tillgänglighet samt hur dessa påverkar vården av kvinnor och män. Slutredovisning av detta uppdrag ska ske senast den 31 mars 2004. Socialstyrelsen har utöver detta fått i uppdrag att, i de särskilda årsrapporterna, för respektive år redovisa utvecklingen avseende könsskillnader inom hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamhetsområden.

När det gäller frågan om omhändertagande av kvinnor som riskerar att drabbas av eller lider av osteoporos, vill jag framhålla att Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, för närvarande gör en bred genomgång av det vetenskapliga underlaget för hur man kan förebygga osteoporos och frakturer, hur man kan hitta individer med ökad risk för osteoporos och diagnostisera och behandla dessa samt hur man kan bedöma de hälsoekonomiska och etiska aspekterna för dessa olika åtgärder. Resultatet av detta arbete kommer att redovisas senare i år. Jag har därför inte för avsikt att vidta ytterligare åtgärder innan SBU redovisat sina slutsatser.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det är viktigt att det finns ett fortsatt och kontinuerligt arbete som garanterar att alla medborgare, kvinnor som män, får vård på lika villkor.

Prot. 2002/03:105
16 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 29 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tycker det är riktigt trevligt att umgås med socialministern så här länge och i så viktiga frågor.

Den här interpellationen var egentligen ställd till Margareta Winberg. Jag tycker, fru talman, att det är ganska trevligt att få svar av socialministern, och jag tackar givetvis för svaret. Men jag tycker att det är anmärkningsvärt att man kan konstatera att vi har en jämställdhetsminister som inte vill ta i en fråga som är så viktig för tusentals kvinnor i Sverige.

Socialministern hänvisar till den utredning som ska analysera och redovisa könsskillnader. Här har vi alltså ännu en utredning. En sådan utredning är förvisso mycket intressant, men faktum kvarstår. Vi vet redan nu, utan utredning, att varannan kvinna över 50 år befinner sig i riskzonen för att drabbas av osteoporos eller benskörhet. Ändå är det bara 14 % i den här gruppen som erbjudits en bentäthetsmätning. Någon djupare analys behövs knappast, än mindre någon utredning, för att konstatera att någonting inte är som det ska.

Man skulle kunna tro att en mätning då är en mycket kostsam och tidskrävande undersökning, men, fru talman, i själva verket är den här undersökningen väldigt enkel. Jag har själv varit med om en sådan. Den genomförs på en vårdcentral och tar tio minuter. Den kostar nästan ingenting heller.

Vi vet att många vårdgivare inte lever upp till rekommendationen att kvinnor över en viss ålder som har haft flera frakturer ska undersökas för benskörhet. Många kvinnor har haft många frakturer men aldrig blivit undersökta. Att så få blivit undersökta visar att riskgruppen medelålders och äldre kvinnor är lågprioriterad. Många av dem har dessutom svårt att göra sin röst hörd och att kräva sin rätt. Jag säger: Bäva månde den som är socialminister om tio femton år, när vi, fru talman, som är 60-talister är i den här åldern, och då med bestämdhet kommer att hävda vår rätt att bli tagna på allvar i svensk sjukvård och att bli erbjudna adekvat undersökning och behandling.

Men i dag är det inte så. I dag har vi en stor grupp äldre kvinnor, omkring 800 000, som tillhör den här riskgruppen, och de *är* diskriminerade i svensk sjukvård. Dessvärre måste jag konstatera det.

Socialministern säger att alla medborgare, både kvinnor och män, ska få vård på lika villkor. Men vad gör socialministern åt detta när kvinnor är så starkt överrepresenterade i en riskgrupp som i fallet med benskörhet? Ännu har regeringen och socialministern inte lyckats bevisa, varken för mig eller för någon annan, att dessa kvinnor ges en jämlik vård, snarare motsatsen. Jag tycker att det vore klädsamt, fru talman, om socialministern talade öppet om det här problemet, om att det faktiskt är så att det finns ett könsperspektiv i svensk sjukvård där kvinnor *är* diskriminerade, och speciellt äldre kvinnor.

Socialministern är inte beredd att vidta ytterligare åtgärder innan SBU redovisat sina slutsatser, säger han. Är det ändå inte rimligt att socialministern har en uppfattning i frågan?

Jag avslutar detta inlägg med att fråga Lars Engqvist: Ser ministern över huvud taget att det finns en könsrelaterad problematik i denna fråga?

Fru talman! Man får tacka Gud för att det inte är riksdagsledamöter som bestämmer behandlingar för enskilda diagnoser. Jag tror att det är ganska viktigt att vi håller på gränsdragningen mellan politiker, journalister, präster eller vad vi nu är för någonting å ena sida och den medicinska professionen å den andra.

Det är just för att vi upptäckte att problemet med den bristande behandlingen och framför allt den bristande kunskapen om osteoporos är en del av könsskillnaderna inom sjukvården som vi såg till att SBU nu gör en genomgång av det internationella kunskapsläget. Vad vet vi om osteoporos, om att förebygga – det är kanske det allra viktigaste – om att se till att få veta vilka grupper som är mest berörda, om att kunna ställa rätt diagnoser och om att faktiskt också kunna behandla osteoporos? Det där är otroligt viktigt. Då är det faktiskt viktigt att vi säger att vi har en aning och att vi vet å ena sidan, och att å andra sidan säga: Låt dem som faktiskt har den medicinska och professionella kunskapen på området ge oss råd om vad vi ska göra.

SBU kommer att redovisa ett omfattande material. Man gör en total genomgång av det internationella kunskapsläget för att kunna ge oss råd om vad vi som politiker kan göra. Vi kan inte bestämma vilka behandlingsmetoder man ska använda, och vi ska inte bestämma hur man lägger upp programmen, men vi kan se till att det skapas förutsättningar för det i sjukvården och att det finns en organisation och resurser för det. Men det kan vi inte göra förrän vi har fått den här klartläggningen. Just när det gäller sjukvården är det viktigt att dra en gräns för politikerns uppgift, det vill säga att skapa förutsättningar för en vård på lika villkor, en vård som ger kvinnor förutsättningar att få vård på samma villkor som män. Det är otroligt viktigt. Men då handlar det om organisatoriska och finansiella förutsättningar. När det gäller behandlingsmetoder måste vi förlita oss på den sakkunskap som finns och be om råd. Nu har vi bett SBU om ett sådant råd. Vi kommer att få det, och då kan vi bestämma oss för hur vi ska göra.

Det kan låta lite käckt att säga: Vi vet tillräckligt mycket, så vi behöver inte invänta SBU. Men just av respekt för gränsdragningen mellan oss politiker och dem som vet mer om medicin än vad vi gör, av respekt för den skillnaden, vill jag avvakta SBU:s utredning innan jag ger ytterligare besked.

Sedan vill jag bara kort kommentera det faktum att det är jag och inte Margareta Winberg som svarar. Vi har bestämt – jag tror att det har bestämts av Sveriges riksdag – att den jämställdhetspolitik vi talar om ska präglas av principen om *mainstreaming*. Det vill säga att varje område i samhället ska ta ett eget ansvar för jämställdheten. Om det kommer en fråga om hur det ser ut i vården ska faktiskt de som är ansvariga för vårdpolitiken svara på den, så att vi inte isolerar frågan om jämställdhet till att bara handla om en minister som ska ge synpunkter. Att jag svarar är helt enkelt en följd av att Margareta Winberg har lyckats få en jämställdhetspolitik som präglas av *mainstreaming* och som innebär att jag, även ifall jag är socialminister, är skyldig att svara på frågan hur man skapar en jämställd vård.

Anf. 31 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag har tackat för svaret, så jag är nöjd med att det är socialministern som svarar på min interpellation. Anledningen till att jag interPELLERADE Margareta Winberg var att det faktiskt var hon som aktualiserade den här frågan vid den genomförda folkhälsostämman för inte så länge sedan. Det var helt enkelt därför.

Jag är glad åt att det finns ett jämställdhetsperspektiv i regeringen. Vi är väl alla feminister i dessa dagar, eller hur, socialministern?

Men så var det det här med kvinnor och sjukvården. Dessvärre är inte alla feminister som tillhandahåller sjukvård. Vore det så skulle det se annorlunda ut. Det räcker inte med att vi står här i denna tomma plenisal och talar om och beklagar kvinnors situation i svensk sjukvård. Konkreta åtgärder krävs.

Det är jättebra att man skaffar sig mer kunskap, men vi vet att man kan behandla kvinnor och män olika i sjukvården, helt enkelt på grund av okunskap – omedveten okunskap. Det har till exempel inte för någon gått att besvara frågan varför kvinnor får billigare läkemedel än män när det gäller samma indikationsområde. Männen får de nya, dyra preparaten vid vissa hjärt- och kärlsjukdomar, medan kvinnor får de gamla. Detta har konstaterats, som socialministern säkert känner till, av flera forskare. Det åskådliggör den problematik som jag här lyfter fram.

Det finns ett könsperspektiv i all sjuk- och hälsovård. Alldeles säkert är det så. Jag menar att osteoporos är ett tydligt exempel på hur man alltför ofta behandlar kvinnor i vården. Där män, som socialministern, som Karlsson på taket, en lagom tjock man i sina bästa år, får behandling och diagnos får kvinnor råd och i bästa fall stöd. Det handlar om råd och uppmaningar som låter ungefär så här: Ta dig i kragen! Motionera! Ät lite bättre och meditera, så blir det säkert bra!

Socialministern nickar. Det gläder mig. Det finns alltså *mainstreaming*.

Men jag ska tillbaka till allvaret. Osteoporos kan förebyggas, men när det första benbrottet, den första frakturen, har inträffat för en kvinna bland de 800 000 som finns i riskgruppen över 50 år måste en riktig diagnos ställas och en adekvat behandling ges. Jämställdhetsarbetet och jämställdhetsperspektivet måste få ett genomslag också i sjukvården. Jag tycker att regeringen borde tala öppet om den här frågan och faktiskt ge hälso- och sjukvården ett mycket tydligare uppdrag.

Skulle det göra så mycket om man lyfte osteoporosfrågan som ett typexempel? Vi vet att 14 % av dem som är i riskgruppen erbjuds undersökning samtidigt som man kallar in ett antal tusen män i 70-årsåldern för att försöka diagnostisera deras hälsotillstånd med avseende på hjärt- och kärlsjukdomar. Jag tycker att det finns en klar diskriminering i detta.

Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Vid en konferens som arrangerades av Landstingsförbundet för något mer än ett år sedan ägnade man sig just åt frågeställningen kring jämställd vård. Jag deltog i den och fick då klart för mig bland annat det som Cecilia Wikström pekar på, nämligen förskrivningen av läkemedel. Men ännu mer alarmerande var faktiskt en annan uppgift. När man har gått igenom ambulanstransporter har det visat sig att för samma problem har ambulanstransporter använts mer för män än för

kvinnor. Det vill säga att sjukvården tog emot signalen på ett sådant sätt att man, när det var män som hade drabbats av en allvarlig åkomma, skickade ambulans i större utsträckning än när det gällde kvinnor.

Det var vid den konferensen som jag på stående fot lovade att ge Socialstyrelsen i uppdrag att omedelbart kasta sig över det här problemet och sedan redovisa det. Jag fick då detta svar av Socialstyrelsens ledning: Får vi det uppdraget startar vi omedelbart.

Uppdraget beslutades alltså i juni förra året, och det ska redovisas i mars nästa år. Man gör nu en genomgång för att få veta hur det faktiskt ser ut och vad det finns för förklaringar. Vad är förklaringen till att det här sker? Tanken är också att man därmed ska kunna utarbeta riktlinjer för att förändra förhållandena i sjukvården.

Jag tror att det finns en lång historisk förklaring till detta – och det redovisas också – som är mer komplicerad. Väldigt mycket läkemedel provades nämligen ut på värnpliktiga. Det var manliga värnpliktiga som man provade ut läkemedlen på. Man frågade aldrig vad det betydde för kvinnor som kom att förskrivas samma läkemedel. Det har alltså funnits en manlig kultur inom sjukvården som är besvärande och som kan leda till stora problem. Det är ett allvarligt bekymmer.

Socialstyrelsen ska redovisa detta. Då får vi äntligen en grund för att börja attackera de problem som finns i sjukvården.

När det då gäller frågan om osteoporos har ju faktiskt regeringen lyft fram just den frågan, icke minst beroende på att det har ställts frågor regelmässigt i Sveriges riksdag. Vi har diskuterat osteoporos varje höst och varje vår här i riksdagen. Cecilia Wikström tar över en gammal fin tradition, nämligen att lyfta fram frågan här.

Vi har då sagt att vi, innan vi beslutar om exempelvis frågan om screening, måste veta vad screeningen kan betyda. Jag vet att den förening som företräder kvinnor som har drabbats av osteoporos mycket bestämt hävdar att stora screeningar skulle vara medicinskt motiverade. Det finns andra som säger att de inte skulle ha så stor betydelse, att det i stället gäller att koncentrera sig på riksgrupperna, om man vet vilka riskgrupperna är. Men det är kring de frågeställningarna som SBU nu ska ge oss besked.

Hur skulle mera allmänna screeningar fungera? Vilka åldersgrupper skulle det handla om, och hur skulle de i så fall organiseras? Det är, som Cecilia Wikström säger, inte särskilt dyrt att göra bentäthetsmätningar, exempelvis. Men nu vill vi veta var den internationella forskningen står när det gäller erfarenhet av olika förebyggande åtgärder, och vi kommer att få en sådan genomgång. Då kan vi åtminstone på det här området se till att vi flyttar positionerna framåt.

Men även om osteoporos kan vara ett exempel på olika behandling i sjukvården är det, som sagt var, inte det enda. På en rad områden kan vi konstatera att också den moderna sjukvården tyvärr är alldeles för mållöst orienterad.

Anf. 33 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Nu börjar det bli riktigt spännande, tycker jag. Det här med ambulanssjukvården kände jag inte till. Det är givetvis någonting som jag kommer att följa med stort intresse. Ambulanssjukvård kostar oändligt mycket pengar. Det är jättedyra ingrepp så fort en ambulans gör

en uttryckning. Detta bekräftar mina ståndpunkter om att män behandlas bättre i sjukvården än vad kvinnor gör.

Jag tycker att det vore lika kul om socialministern här, på stående fot, kunde erbjuda bentäthetsmätare till flera vårdcentraler. Vet socialministern att det bara är 10 % av alla vårdcentraler som har den här typen av utrustning? Det tycker jag är alarmerande, speciellt som vi vet att lårbensbrott och andra typer av frakturer hos kvinnor kostar 3 miljarder kronor per år i svensk sjukvård. Det är enormt mycket pengar.

Avslutningsvis vill jag bara säga: Bäva månne den som är sjukvårdsminister, socialminister, när vi 60-talister blir kvinnor på 50-plus! Vi kommer icke att nöja oss.

Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är spännande att diskutera med Cecilia Wikström, därför att vi rör oss ganska nära gränsen för vad rimligtvis läkare ska svara på och inte vi politiker.

Frågeställningen om bentäthetsmätning handlar egentligen om vad man har för nytta av informationen.

Vad leder en bentäthetsmätning till? Hur fångar sjukvården upp detta? Betyder det att jag får en kunskap som jag egentligen inte vet hur jag ska använda? Vilka krav på behandling ska finnas vid olika resultat? Det är viktigt att sätta in den här typen av allmän eller begränsad screening i ett terapeutiskt sammanhang, det vill säga att jag ska veta vad det här betyder. Annars blir det ju ganska meningslöst. Det är de här frågorna som SBU ska svara på. Hur ska vi förebygga? Vilka grupper ska vi rikta oss till? Vilka resurser behövs? Ska det finnas på samtliga vårdcentraler? Ska det vara en rutin att göra den här typen av mätningar? Hur följs i så fall mätningarna upp? De frågorna tycker jag att det är bättre att läkarvetenskapen svarar på. Så ska vi se till att det finns förutsättningar för att vården orkar leva upp till det.

Om vi får den typen av besked från SBU är det lättare att ge besked till vårdcentralerna huruvida det ska finnas bentäthetsmätare på alla vårdcentraler eller inte. Jag föredrar att lyssna på den medicinska professionen först.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2002/03:315 om hästakuten vid Ultuna

Anf. 35 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Per Bill har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att svensk veterinärutbildning håller högsta klass och studenterna vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, åter får tillgång till en hästakut.

Som Per Bill nämner i sin interpellation var det inte länge sedan jag besvarade en interpellation med i princip samma innehåll. Vid den tidpunkten hade jag fått den informationen att SLU skulle öppna hästakuten i mitten av april igen.

Låt mig inledningsvis beklaga att hästjouren vid SLU inte kunde öppnas i april som avsikten var. Det är beklagligt såväl ur studenternas som hästägarnas perspektiv.

Huvudproblemet har, såvitt jag bedömt det, varit studenternas möjlighet att göra sin kliniska färdighetsträning vid hästjouren under den period som jouren varit stängd. Enligt den information som jag har erhållit, har nu ledningen vid Veterinärmedicinska fakulteten och de fackliga organisationerna vid SLU kommit överens om en lösning som garanterar en fullvärdig utbildning för veterinärstudenterna. Denna innebär att vissa kliniska inslag i utbildningen tillfälligt kan förläggas till något av de andra djursjukhusen, Skara, Strömsholm eller Helsingborg. Formen för denna tillfälliga lösning kommer att utarbetas i samverkan med studenterna. Detta innebär att studenterna kommer att få sin kliniska färdighetsträning även vad gäller svårt sjuka hästar.

Det hade naturligtvis varit smidigast för studenterna om hästakuten vid Ultuna hade kunnat öppna som planerat, men på grund av olika faktorer måste SLU nu skjuta på öppnandet av hästakuten. Förutom de ekonomiska och personella problemen och lokalanpassningen har det tillkommit en faktor som tidigare inte var känd. Mögelproblem har nämligen upptäckts i vissa av lokalerna. Detta faktum gör det omöjligt att öppna akuten utan sanering.

Vad gäller veterinärstudenternas kliniska utbildning uttryckte jag i svaret i februari mitt fulla förtroende för att SLU:s ledning skulle lösa de problem för veterinärstudenterna som uppstod i och med hästakutens stängning. Jag förutsatte att studenterna på lämpligt sätt skulle få den kliniska utbildning som är nödvändig för att de ska klara jobbet som självständigt arbetande veterinärer efter avslutad examen. Som jag nyss sade har SLU också vidtagit åtgärder som på kort sikt löser de omedelbara problemen beträffande den kliniska utbildningen som stängningen orsakat.

Det måste nu till även en långsiktig lösning för att studenterna även i framtiden ska få tillräcklig och adekvat klinisk träning för att klara sitt arbete som självständig veterinär. När hästakuten kan öppna igen och frågan lösts även på lång sikt är i dagsläget något ovisst, beroende på vilka saneringsåtgärder som Akademiska hus finner lämpliga. November månad 2003 är dock en tidpunkt som nämnts.

Givetvis tycker jag, liksom Per Bill, att det är angeläget att vi även fortsättningsvis utbildar veterinärer som även kan arbeta med svårt sjuka hästar och att utbildningen håller en hög kvalitet i såväl nationellt som internationellt perspektiv.

Per Bill har också frågat vad som konkret har gjorts för att hästakuten ska kunna öppnas igen. Om Per Bill med frågan avser vad jag såsom jordbruksminister konkret har gjort vill jag upprepa det jag sade i den förra interpellationen. Det är inte min uppgift som enskild minister att påverka varken SLU:s sätt att fördela resurser eller hur SLU lägger upp sina utbildningar för att nå fastställda examensmål. Enligt gällande regelverk ankommer det på det enskilda universitetet att besluta om detta.

Anf. 36 PER BILL (m):

Fru talman! Tack för ett snabbt svar, jordbruksministern. Det är lustigt. När man frågar en enskild minister säger de ibland att de svarar som

Prot. 2002/03:105
16 maj

*Svar på
interpellationer*

enskilda ministrar. Ibland säger de att de svarar för hela regeringen. Oftast säger de att deras svar är ett kollektivt svar och att det gäller hela regeringen. Framför allt Pär Nuder brukar säga det alla de gånger som jag ställer en interpellation till statsministern och han inte behagar visa sig. Jag utgår ifrån att jordbruksministern talar för hela regeringen och att det finns ett kollektivt stöd för det som jordbruksministern tar upp här i kammaren.

Låt mig börja med det som är positivt, nämligen att jordbruksministern inser och erkänner de stora problem som finns nu när hästakuten har varit stängd ganska länge. Det är ett problem för hästägarna, deras oro för att deras kära ägodelar och vänner inte får den vård de behöver om de blir sjuka. De kanske får betydligt sämre vård eller får spendera flera timmar på en hästkärra för att ta sig till något annat ställe där de kan få hygglig vård. Samtidigt är hästägarna oroade för att de i framtiden kommer att ha veterinärer med sämre utbildning som ska hjälpa dem med hästarna.

Jag tycker också, fru talman, att det här är ett problem för Sveriges trovärdighet eftersom vi i stor politisk enighet har varit väldigt nöjda och glada över att både det svenska jordbruket och svensk jordbrukspolitik har satt djurens välbefinnande så högt på dagordningen. Svenskt jordbruk har verkligen gjort stora insatser där. Trovärdigheten för politiken att se till att djur inte lider i onödan minskar när man gör sådana här saker som att stänga hästakuten och dessutom mer eller mindre öppet också säger att man kanske måste stänga hela djursjukhuset i Uppsala.

Det är naturligtvis ett problem för de blivande veterinärerna, den osäkerhet de har, den förtvivlan de känner över att få en utbildning som är sämre än vad den som de som gick ut året innan eller året innan eller året innan fick. Dessutom är det naturligtvis osmidigt att få delar av utbildningen på en helt annan ort. Det här kan möjligen vara något som man står ut med kortsiktigt, men långsiktigt hotar det hela kvaliteten på en av våra viktigaste utbildningar, en utbildning som bara ges på ett enda ställe.

Jag vill att jordbruksministern ska se till att man får större anslag till Lantbruksuniversitetet. Vi behöver mer grundutbildningsanslag, högre fakultetsanslag och mer fria forskningsmedel. Dessutom måste man fråga sig om staten inte har något ansvar utöver att ge pengar till Lantbruksuniversitetet för den djursjukvård som bedrivs i Sverige.

Ska jag tolka svaret som att staten, bortsett från att man ger pengar till Lantbruksuniversitet, inte har något ansvar för de djursjukhus som finns i Sverige?

Anf. 37 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag tror att det är nödvändigt att vi har den här interpellationsdebatten i dag. Sedan vi hade interpellationsdebatt om hästakuten och SLU senast har det dessvärre inte skett någon större förbättring. Dessvärre har det också kommit till vår kännedom att den veterinärmedicinska föreningen har tvingats slå larm om en kraftigt försämrad undervisning i hästkirurgi och -medicin. Man anser att man blivit bemött med nonchalans och okunskap, och det har skapat en väldig oro och förtvivlan. Därför har man gjort en JO-anmälan.

När man får sådana signaler och dessutom brev sända direkt till sig som riksdagsledamot tycker jag att det är vårt ansvar att lyfta fråga upp frågan igen.

Det kan inte vara så att jordbruksministern inte kan säga att staten måste ta ett ansvar. I andra frågor som har med penningtilldelning att göra – det handlar ju väldigt mycket om vilka resurser SLU får för att kunna upprätthålla en god kvalitet – har staten kunnat gå in och ge direkt öronmärkta pengar när man velat ta tag i problem.

Veterinärmedicinska fakulteten vid SLU har den senaste tioårsperioden utsatts för kontinuerliga minskningar av det tilldelade statsanslaget. Redan 1998 resulterade studenternas oro i en strejk utanför den byggnad där styrelsen då sammanträdde. Dåvarande rektorn meddelade då, samma dag, att han tänkte låta veterinärutbildningen gå med underskott 1999 för att kvaliteten skulle räddas.

Så här har det fortsatt, och nu är vi framme vid år 2003. Då blir man inte bara som oppositionspolitiker utan också som riksdagsledamot verkligen irriterad när man ser att anslaget från staten återigen har dragits ned till det enda lantbruksuniversitet vi har i Sverige. För innevarande år har veterinärmedicinska fakulteten drabbats av ytterligare urholkningar av statsanslaget. Och detta är ju inte någon nyhet för jordbruksministern. Jag läser nästan innantill ur ett brev som jag vet att jordbruksministern har fått och som vi också har fått ta del av.

Det handlar om många institutioner på SLU, inte bara om veterinärutbildningen. Det handlar om institutionen för patologi, om institutionen för idisslarmedicin och om institutionen för kirurgi och medicin för smådjur. Där är man direkt orolig: Blir man år 2004 tvungen att också stänga smådjursjouren?

Det handlar också om institutionen för livsmedelshygien, och detta är någonting som drabbar oss som människor i hela Sverige. Det handlar om den tilltro vi i Sverige fortfarande har till den livsmedelshygien och övriga hygien på området som finns.

Detta är allvarliga saker. Man kan inte bara säga att man skjuter detta åt sidan och låter SLU:s ledning godtyckligt, höll jag på att säga, sköta utbildningen. Här måste staten gripa in. Här måste staten åtminstone se till att upprätthålla de resurser man har rätt att kräva.

Anf. 38 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag uttryckte i mitt svar att jag delar Per Bills uppfattning att det är väldigt olyckligt att hästakuten inte kunde öppna som planerat i april beroende på ekonomiska och lokalmässiga förhållanden. Jag vill dock understryka att trovärdigheten inte är rubbad när det gäller kvaliteten i veterinärutbildningen. I ett internationellt perspektiv har Sverige en veterinärutbildning av mycket, mycket hög klass. Det har vi mot bakgrund av att vi har högt ställda krav när det gäller djurskydd och djurhälsa. Där är jag också helt överens med Per Bill: Detta ska gå hand i hand. Vi ska ha en veterinärutbildning på hög nivå, och vi ska också ha höga ambitioner när det gäller djurskydd, djurhälsa och djuromsorg. Detta är någonting som vi med olika medel arbetar med för att vara säkra på att vi har den här kvaliteten i veterinärutbildningen.

Jag kan berätta att Högskoleverket, inom ramen för sitt ansvar att utvärdera kvaliteten i den högre utbildningen, med viss periodicitet gör

*Svar på
interpellationer*

granskningar av olika områden, och 2006 är det veterinärutbildningens tur att utvärderas. Högskoleverket har dessutom enligt sin instruktion kontinuerlig tillsyn över verksamheter inom sitt ansvarsområde, och ett ärende under beredning rör veterinärutbildningen vid hästakuten.

Dessutom har man på Ultuna initierat ett projekt för att få en översyn av organisationen och hur man ska se på den framtida veterinärutbildningen. Det är ett projekt som är förankrat hos personal och studenter och där det finns en tillförsikt om att här kommer vi att hitta långsiktiga lösningar för framtiden. Jag håller nämligen med om att vi måste hitta långsiktiga lösningar, och jag tycker inte att man kan säga att vi inte kommer att få långsiktiga lösningar om prognosen nu är att hästakuten ska kunna öppna i november. Det är ju inte så att det inte inom en snar framtid finns en hästakut som fungerar.

När det sedan gäller frågan om anslag blir jag lite förvånad över Rigmor Stenmarks inlägg. Det är klart att vi måste föra en ansvarsfull budgetpolitik. Jag antar att det är uppenbart för alla i kammaren vilka budgetproblem vi har och att vi måste ha en stram budgetpolitik. I ett sådant läge kan vi inte bara plussa på och säga: Här är öronmärkta pengar till den och den verksamheten. Här handlar det om att ta ett helhetsgrepp och också, givetvis, att lägga ett stort ansvar på ledningen, i det här fallet för Lantbruksuniversitetet.

Det handlar inte om att ledningen skulle göra sina prioriteringar på något godtyckligt sätt. Det är ledningens uppgift att göra de här prioriteringarna inom en given ram. Och Lantbruksuniversitetet har en budgetram på 1 miljard. Det är inte småpengar man har att fördela.

Anf. 39 PER BILL (m):

Fru talman! Politik handlar väldigt mycket om att med en given mängd pengar prioritera vad som ska göras och vad som inte ska göras. Jag är personligen ganska övertygad om att när det gäller att upprätthålla vår höga ambitionsnivå i fråga om att djuren i Sverige ska ha det så drägligt som möjligt och att våra tamdjur ska ha ett gott hem så är ökade satsningar på Sveriges lantbruksuniversitet bland det mest högprioriterade.

Fru talman! Det bidde inte i april. Nu får jag en känsla av att det kanske inte bidde någonting i november heller. För att travestera den gamla historien: Vad bidde det då? Bidde det ingenting?

När jag pratar om trovärdighet för utbildningen handlar det om den tilltro studenterna själva känner till den utbildning de genomgår. Om studenterna själva är oroad över att de i dag, 2003, får en sämre utbildning än vad motsvarande studenter fick 2002, 2001 och 2000 är det för mig en larmsignal.

Visst är det bra att Högskoleverket har börjat med ordentliga kvalitetsgranskningar av våra utbildningar. Men 2006 som start för kvalitetsgranskningen av veterinärutbildningen känns för mig väldigt långt bort i tiden.

Jag tror att om ingenting görs ganska snart kommer det att höjas krav, kanske från oppositionen, om att Högskoleverket ska försöka ta tag i detta snabbare. Kanske kan den JO-anmälan som Rigmor Stenmark berättade om få till effekt att man faktiskt tidigarelägger den utvärdering som ska göras.

Fru talman! Jag tror att Ultunas problem, Lantbruksuniversitetets problem, väl sammanfattar vad många andra universitet och högskolor känner runtom i Sverige. De har fått större och större ansvar för fler och fler studenter, samtidigt har anslagen ökat med betydligt lägre siffror. Sveriges universitets- och högskoleförbund har räknat ut att grundutbildningsanslagen – vad som satsas per student – har minskat med nästan 30 %. Om man dessutom lägger till att studenter bör få en god grund i aktuell forskning, den forskning som bedrivs i förhållande till antal studenter, är det även där en urgröpning på i storleksordningen 30 %.

Sammantaget pratar dessa rektorer om att vi kanske borde tillföra universitets- och högskolesystemet som helhet någonstans kring 6 miljarder kronor. Inte ens i Moderaternas generösa budget när det gäller universitet och högskolor har vi pengar så att vi klarar allt detta på en gång, men vi har betydligt mer pengar för att omgående se till att vi satsar mer pengar på högre utbildning och forskning. Det är ett av de sämsta områdena att spara på. Det är betydligt bättre att försöka göra omprioriteringar.

Anf. 40 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! "...delar en oro", säger ministern. Dessvärre hjälper det inte att dela en oro, man måste också vidta några åtgärder. Det låter sympatiskt att dela en oro. Jag skulle också kunna säga till ministern att jag delar den vånda jag kan märka att ministern har när hon slänger ur sig att 1 miljard är mycket pengar. Visst, men 800 miljoner är också mycket pengar. Sådana slängar kan vi ge, men de hjälper dessvärre inte.

I en demokrati har vi en regering som har ansvaret att verkställa saker och ting. Är man minister i en regering har man makt. Det är den makten som jag tycker att ministern ska använda sig av. Vi vet att det är budgetproblem i Sverige. Vi sitter också och vändas över hur våra skuggbudgetar som vi lägger fram ska gå ihop. Det handlar alltid om att prioritera. Något som absolut ska prioriteras i Sverige är utbildning, av vilket slag det vara må. Det handlar om framtiden för vårt land. I en demokrati synar oppositionen vad regeringen gör. När regeringen gör sådant som vi inte gillar hojtar vi till. Vi inte bara delar oron, utan vi nästan skriker högt: Snälla ministern, se till att SLU får pengar så att det går att hålla en hög standard på veterinärutbildningen värd det här landet.

Anf. 41 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Det är viktigt att vi kommer ihåg vad vi har för ansvarsfördelning mellan regering och förvaltning. Det vore fel av mig att gå in och ge pekpinnar åt ledningen vid SLU när det gäller prioriteringar och hur utbildningen utformas inom det givna regelverket. Vi pratar här om veterinärutbildningen, men det är ett generellt uppdrag för SLU:s ledning.

Den tråd som Per Bill tar upp om satsning på forskning och utbildning i framtiden är en viktig ingång i en sådan här diskussion. Det är centralt att vi har en forskning och utbildning på hög nivå för att vi ska utveckla vårt samhälle. Det finns många aspekter på detta när det gäller vad SLU kan bidra till. Det handlar inte bara om veterinärutbildningen. Det finns också andra många viktiga verksamhetsområden. Inför de

forskningsfrågor vi har på agendan för den närmaste tiden tror jag att vi på den punkten skulle kunna ha en konstruktiv diskussion.

Samtidigt måste jag framhålla att vi måste hushålla med våra resurser. Vi måste vara beredda att ompröva arbetsformer, att effektivisera. Det är inte lätta uppdrag för exempelvis en ledning för ett universitet, men det är en del i uppdraget.

Per Bill var orolig för att vi skulle få vänta till 2006. År 2006 är den tidpunkt när Högscoleverket i det återkommande utvärderingsarbetet räknade med att komma fram till den veterinärmedicinska utbildningen i Ultuna. Med anledning av JO-anmälan som har överlämnats till Högscoleverket, kommer man att inom ramen för sin kontinuerliga tillsyn att nu överväga ett tillsynsinitiativ som berör den veterinärmedicinska utbildningen och hästakuten.

Per Bill undrar vad det bidde. Görs det ingenting? Jag vill hävda att det görs ett antal olika saker. Det är klart att man jobbar intensivt på Ultuna på hur man ska lösa problemen. Vi har fått ett mögelproblem, ett lokalproblem, där Akademiska Hus måste sanera lokalerna för att det ska bli en tillfredsställande arbetsmiljö.

Jag nämnde att man i ett styrelsebeslut från ledningens sida har bestämt att pröva veterinärutbildningens innehåll, organisation, utbildningsmål och därvid anpassa utbildningen till omvärlden och samhällets behov. Vad jag har förstått finns det ett ökat förtroende från studenternas sida i den delen. I det kortsiktiga perspektivet erbjuds studenterna den kliniska utbildningen vid andra utbildningsanstalter. Studenterna ska inte drabbas. Det blir lite obekvämare för studenterna, men de ska kunna fullfölja sin utbildning.

Sedan var det frågan om djursjukvården. Det är en annan fråga. Jag hävdar att det inte är den frågan vi diskuterar i dag. Vi diskuterar veterinärutbildningen och villkoren för veterinärutbildningen vid SLU.

Anf. 42 PER BILL (m):

Fru talman! Låt mig i mitt sista inlägg säga att jag tycker precis som jordbruksministern att lantbruksuniversitetet självt ska prioritera sina medel. Universitetet ska också självt se över utformningen av utbildningen. Jag skulle inte drömma om att vi ska sitta här i riksdagen eller någon annanstans och bestämma hur många timmar som ska ägnas åt olika ämnen, till exempel zoonoser. Det gör man bättre på lantbruksuniversitetet.

Däremot har vi att avgöra huruvida vi ska lägga in 1 miljard, 900 miljoner eller 1,1 miljarder på lantbruksuniversitetet, om vi ska göra ordentliga satsningar på högre utbildning och forskning. För någon timme sedan stod jag här med utbildnings- och forskningsminister Thomas Östros och pratade om vikten av att få fram en forskningsproposition 2004. Där skulle jag gärna se, i och med att forskningsministern har ett övergripande ansvar för all forskning, att man även tar upp det som rör lantbruksuniversitetets forskning. Det är viktigt att få en så bred exposé som möjligt av vad som sker.

Fru talman! Det är väl alldeles utmärkt om vi nu kan få lite snabbare genomlysning av kvaliteten på utbildningen på Lantbruksuniversitetet och att studenternas JO-anmälning då faktiskt har visat att man kan få

hjälpa till att förbättra sin utbildning även när man är student. Det tycker jag visar en del av den demokrati som vi faktiskt är väldigt stolta över.

Låt mig avsluta och säga att den ökade öppenhet som jag tycker är så oerhört viktig i Europa i framtiden också ställer större krav. Vi måste lära oss mer om sjukdomar som kanske har varit utrotade länge i vårt land. Vi kommer också att ha mycket större rörlighet när det gäller djur runtom i Europa. Då är det viktigt att dagens studenter snarare blir bättre än tidigare studenter.

Anf. 43 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag kan försäkra Per Bill att tankearbetet i Jordbruksdepartementet har kommit i gång när det gäller vad vi ska ha för olika ingångar inför den forskningsproposition som planeras för 2004. Jag menar att Lantbruksuniversitetet har ett antal spännande forskningsinriktningar på gång där vi kan komma långt och där vi också kan spela en mycket viktig roll i Sverige när det gäller att utveckla forskningsområden. Givetvis ska vi titta på hela paketet och alla de olika verksamheter som pågår. Det här tror jag säkert är en fråga som vi kan ha anledning att återkomma till.

Rörligheten i Europa har ju flera aspekter just när det gäller veterinärutbildningen. Bland annat handlar det om kompetensnivån och kvaliteten. Vi har en *mycket* hög kvalitet. Vi uppfyller ju med råge det regelverk som vi har gemensamt inom EU.

Den andra aspekten handlar om djurskydd, djuromsorg, och hur vi ska kunna upprätthålla detta när vi får en ökad rörlighet. Så det finns två väldigt viktiga ingångar. Och jag delar synen att det här också påverkar hur vi ser på veterinärutbildningen i framtiden.

Vi har från regeringens sida gett Jordbruksverket ett uppdrag att titta närmare på den framtida veterinärutbildningen i ett 20-årigt perspektiv, i ett långsiktigt perspektiv, för att se hur strukturer förändras när det gäller vad veterinärerna vill arbeta med, vilka det är som arbetar som veterinärer, hur efterfrågan ser ut och hur vi kommer att samarbeta nationellt och internationellt med de här frågorna. Det är ett arbete som vi ska få avrapporterat i början av nästa år.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2002/03:333 om djurplågeri

Anf. 44 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Helena Bargholtz har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att komma till rätta med det utbredda djurplågeriet samt om jag avser att låta göra en översyn av djurskyddslagen från 1988 och eventuellt andra lagar och regler.

Det är tragiskt och upprörande att det förekommer djurplågeri. Även om vi nog aldrig kan räkna med att helt komma ifrån att människor bryter mot lagen i detta avseende måste vi ändå sträva efter att förbättra regelverk och tillsyn så att djuren får det allt bättre.

Prot. 2002/03:105

16 maj

Svar på
interpellationer

Djurskyddslagen (1988:534), djurskyddsförordningen (1988:539) och andra bestämmelser som rör djurskydd är ständigt föremål för utvärdering. Förändringar och förbättringar görs fortlöpande på förslag till exempel från olika utredningar, statliga verk och remissinstanser. Förra året beslutade riksdagen på regeringens förslag om ändringar i djurskyddslagen, och i år är det aktuellt med ytterligare förändringar. Regeringen planerar att lämna en proposition till riksdagen i juni. Ändringarna förra året gjordes med anledning av en tidigare översyn av djurskyddslagen och innebar bland annat att strängare straff vid brott mot djurskyddslagen infördes. Vidare innebar de att straffansvar infördes för vissa överträdelser som hittills inte varit straffbelagda, att skärpningar gjordes när det gäller omhändertagande av djur och förbud att hålla djur och att Statens jordbruksverk gavs vidgade bemyndiganden beträffande djurskydd. Ändringarna innebar också att lagens bestämmelser om att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt ska gälla inte enbart lantbrukets djur, försöksdjur och tävlingsdjur utan alla djur som omfattas av lagen.

Ytterligare en förbättring av lagstiftningen när det gäller djurskydd gjordes förra året då förordningen med veterinärinstruktion ändrades så att alla veterinärer numera är skyldiga att anmäla om de finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med djurskyddslagen.

När det gäller djurskyddstillsynen kan vi glädjande nog konstatera att antalet årsarbetskrafter verksamma med djurskyddstillsyn på kommunal nivå under de senaste fem åren ökat. Alltfler tillsynsobjekt får besök samtidigt som antalet åtgärder som vidtas från tillsynsmyndigheternas sida vid uppdagade brister i stort sett ligger på en konstant nivå. Även om utvecklingen är positiv finns det ytterligare angelägna förbättringar att göra när det gäller djurskyddstillsynen, och därför arbetar vi inom Jordbruksdepartementet med en departementspromemoria om förändringar i regelverket beträffande tillsyn.

Dessa, med flera ändringar i djurskyddslagstiftningen är viktiga verktyg som innebär att tillsynsmyndigheter och veterinärer på ett ännu mer kraftfullt sätt kan förhindra djurplågeri och vanvård. Det pågår alltså ett ständigt arbete med förbättringar av djurskyddslagstiftningen, och därför anser jag att det inte är aktuellt med ytterligare åtgärder eller någon särskild översyn utöver detta av djurskyddslagen eller andra djurskyddsbestämmelser.

Anf. 45 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag får naturligtvis tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation. Bakgrunden till den är att det under våren i medierna har redovisats flera fall av upprörande vanvård av djur på olika sätt runtom i Sverige. Vanskötsel av djur upptäcks allt oftare. Senast har det handlat om höns i för trånga burar och den grymma kycklinguppfödningen.

Antalet upptäckta fall av vanvård och djurplågeri har fördubblats på fem år, och antalet som går till åtal har trefaldigats. Under 2001 uppgick antalet djurförbud, omhändertaganden och förelägganden till 870. Det ska jämföras med de 455 ingripanden som skedde 1997. Under samma

period ökade antalet åtalsanmälningar från 45 till 162. Rapporteringen för 2002 har ännu inte sammanställts, men trenden tycks hålla i sig.

Men siffrorna visar inte bara på en effektivare tillsyn. De visar också att inspektionen har dröjt så länge att misskötsel av djur har övergått till vanvård.

Djurplågåre går ofta fria därför att bevisen äts upp. När polisen upptäcker svåra fall av vanvård skickar uppfödaren snabbt de plågade djuren till slakteriet. Där dokumenteras inte vanvården innan djuren styckas och hamnar i charkdisken.

Anmälda djurplågåre går fria eller slipper kännbara straff eftersom brister i lagar, regler och rutiner för brottsplatsundersökningar hindrar polis och åklagare från att utreda brotten. Inte heller obduceras i allmänhet djur som i dåligt skick transporteras till slakterierna.

Fru talman! Jag har under mina år som riksdagsledamot engagerat mig mycket när det gäller våld mot kvinnor och kräver nolltolerans mot kvinnovåldet. När jag nu förstår hur fruktansvärt illa många djur behandlas vill jag naturligtvis också ha en nolltolerans mot djurplågeri, eller snarare djurmisshandel. För det är ju det som det handlar om.

Det finns vad jag förstår en koppling mellan misshandel av människor och djur i så måtto att människor som misshandlar människor också är benägna att plåga djur. Jag har hört talas om en undersökning som gjorts i amerikanska fångelser rörande seriemördare. Där framgår att de också ger sig på djur.

Det finns, fru talman, en aspekt till på frågan om djurplågeri som jag vill lyfta fram. Det gäller bekämpning av skadedjur, som till exempel råttor. De dödas med råttfällor och gift, och det är naturligtvis plågsamt för dem. Det finns andra, mer humana sätt att skrämja bort dem, med till exempel någon typ av elektronisk utrustning.

Fru talman! Statsrådet nämner att regeringen planerar att i juni lämna en proposition till riksdagen. Därför undrar jag om denna proposition kommer att innehålla en skärpning av straffet när det gäller djurplågeri. Det skulle behövas, med tanke på alla grymma fall av djurmisshandel. Det skulle behöva införas ett nytt lagrum som handlar just om grovt djurplågeri.

Slutligen vill jag fråga statsrådet hur det går med inrättandet av den nya djurskyddsmyndigheten. I februari i år fattade riksdagen beslut om att denna ska inrättas för att vara i gång den 1 januari 2004. Trots att det har gått flera månader har regeringen ännu inte presenterat några kommittédirektiv rörande myndighetens tillkomst. När händer det något?

Anf. 46 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Helena Bargholtz och jag är helt överens om synen på vanvård och djurplågeri. Det är någonting som vi inte ska acceptera och där vi vill ha väldigt starka regler. Den svenska djurskyddslagen brukar kallas en av de starkaste i världen, och den ska vi vara stolta över och vårda.

Om vi tittar tillbaka på tiden efter det att lagen kom till ser vi att det har gjorts ett antal ändringar i den. Det är elva ändringar som har gjorts, och det visar att vi hela tiden höjer ambitionen och sätter ribban högt.

När det gäller hur läget är just nu gav jag i mitt svar till Helena Bargholtz bilden att det ser ganska ljust ut med våra satsningar. Jag bygger

den här redovisningen på en färsk rapport från Jordbruksverket om djurskyddstillsynen under 2002. Där kan man se en fortsatt satsning från kommunernas sida. Under en femårsperiod har resurserna ökat med 40 %. Det är flera tillsynsobjekt som får besök. Åtgärderna ligger på en konstant nivå. Inspektörerna får också ökad kunskap, och det gör att de kan påtala brister mer effektivt och kanske också är mer benägna att åtalsanmäla överträdelser av lagen.

Det här gör att det är lite svårt att läsa statistiken. Om man tittar på ökningen i antalet förekommande fall av överträdelser av lagen kan det framstå som att det har blivit en försämring. Men svarsfrekvensen var tidigare väldigt låg. Det var bara en tredjedel av kommunerna som svarade. Glädjande nog har vi nu fått en betydligt högre svarsfrekvens. Fler kommuner lämnar uppgifter. Länsstyrelserna bekräftar också att djurskyddsarbetet generellt sett intensifierats. Det är klart att också den uppmärksamhet som de här frågorna får i medierna och bland allmänheten påverkar.

Jag kan hålla med om att det är ett problem att inspektioner fördröjs. Jordbruksverket har inte möjlighet att föreskriva hur den här tillsynen ska gå till. Där blir det bättre när vi får den nya djurskyddsmyndigheten. Djurskyddsmyndigheten ska ha just uppdraget att meddela föreskrifter om hur tillsynen ska bedrivas. Där sker en ambitionshöjning när vi får djurskyddsmyndigheten.

Dessutom jobbar vi i departementet på en promemoria om livsmedelstillsyn och djurtillsyn som också kommer att påverka förutsättningarna för arbetet och kommer att ringa in vad kommunerna har för ansvar och hur kommunerna ska samverka. Vi kommer att få en mer enhetlig tillsyn, och vi kommer också att beröra sanktionsmöjligheterna.

Frågan om djurplågeri är en fråga för brottsbalken. När det gäller de frågor som omfattas av djurskyddslagstiftningen vill jag erinra om att vi just i fråga om straff gjorde skärpningar i de ändringar som trädde i kraft den 1 januari i år.

Vi arbetar nu med själva förberedelserna för den nya djurskyddsmyndigheten, som ju ska inrättas den 1 januari 2004. En del arbete görs inom departementet, och annat ska förberedas i en organisationskommitté. Direktiven till organisationskommittén arbetar vi med för närvarande.

Anf. 47 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Tack för det, statsrådet.

Som jag sade, ser jag tyvärr en viss koppling mellan misshandel av kvinnor och misshandel av djur, och över huvud taget misshandel mellan människor. Jag vill ha nolltolerans när det gäller kvinnovåld, och visst borde det vara möjligt att ha nolltolerans också när det gäller djur.

I statsrådets svar på min interpellation står det: "Även om vi nog aldrig kan räkna med att helt komma ifrån att människor bryter mot lagen i detta avseende – – –." Det låter lite uppgivet. Vi måste ändå säga att man inte ska bryta mot lagen. Det är ju därför det är så viktigt att vi har lagar. Jag skulle vilja ha ett uttalande från statsrådet om att det handlar om nolltolerans också mot djurplågeri. Det skulle kännas väldigt bra.

Jag vill ta upp ett par aspekter till. Statsrådet var inne på djurskyddstillsynen. Jag har fått höra att den kommunala tillsynen är väldigt svag. Både antalet bönder och antalet djur har kraftigt minskat under senare år,

och därför borde inspektioner kunna ske mycket snabbare, kortare och effektivare. Man ska inte behöva vänta. Jag har fått beskrivet att det tar så lång tid att göra de här inspektionerna att misskötsel övergår till vanvård. Så ska det inte behöva vara.

Jag vill också ta upp frågan om journalerna över utförda inspektioner. De är hemliga, och det lär vara för att skydda bönderna. I Sverige värnar vi väldigt mycket om offentlighetsprincipen och öppenheten. Det känner jag väldigt väl till genom mitt arbete i konstitutionsutskottet. Jag vill därför veta varför de här inspektionsjournalerna måste vara hemliga. Är det med hänsyn just till bönderna, som det påstås?

Slutligen vill jag fråga om burarna för fjäderfä, som också har diskuterats väldigt mycket. Det har tagits bestämmelser om att burarna ska bli bättre och att det inte ska vara plågsamt för djuren att vistas i dem. Men jag vet att många uppfödare har överklagat besluten om burarna. Jag förstår att här också finns väldigt mycket av ekonomiskt tänkande. Man vill föda upp djur så fort som möjligt och få dem till slakteriet för att kunna sälja dem och tjäna pengar.

Jag vill höra lite grann om hur det ligger till med just överklagandena om burarna. Är de avverkade nu så att vi kan räkna med att fjäderfä får bättre burar, som det har fattats beslut om?

Anf. 48 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag är helt överens med Helena Bargholtz om att vi ska ha den högsta ambitionen när det gäller djuromsorgsfrågorna. Det är någonting som engagerar många människor. Det handlar också om att ha ett regelverk som motsvarar de värderingar som vi har i samhället. Därför bygger vi vidare på det här, och vi gör ändringar ganska tätt.

Jag tittade tillbaka på några propositionsförteckningar, och jag såg att djurskyddslagstiftningen var det vanligast förekommande lagstiftningsärendet som vi hade inom Jordbruksdepartementet.

Frågan om hur vi ska kunna upprätthålla den höga ambitionen handlar om att vi måste ha en balans mellan ett regelverk och vad det regelverket kräver, av förebyggande arbete och tillsyn. Vi arbetar med alla de här delarna. Just när det gäller tillsynsdelen kommer vi under det här året att ha anledning att lägga förslag till riksdagen om kommunernas roll.

Här handlar det om att utnyttja fördelarna med att ha en kommunal tillsyn men också om att försöka få ett effektivare och mer enhetligt regelverk och kanske också i vissa delar ta hjälp av länsstyrelserna i tillsynen.

Vi vet i dag att det kan ta lång tid innan man får inspektion i kommunerna. Vi vet också att det varierar väldigt mycket mellan kommunerna vad man har för tillsyn.

I fråga om hönsen har vi i Sverige regler som säger att den 1 januari 2004 ska vi fullt ut ha genomfört en reform som innebär att hönsen för äggproduktion ska vi hantera på ett sådant sätt att de har förutsättningar att leva på ett så naturligt sätt som möjligt. De ska ha sittpinne, rede och sandbad för att kunna fungera på detta sätt. Det innebär att de burar som vi har haft tidigare inte kommer att kunna användas efter den här tidpunkten. Det innebär också att man har möjlighet att ha frigående höns som ett alternativ. Det ges inga dispenser längre.

Sedan har vi en överprövning i domstol där två tingsrätter har kommit till olika resultat. Det kan tyckas som att rättsläget är oklart. Men det här är en mycket angelägen fråga där jag inte har någon annan uppfattning än att de här reglerna ska gälla från och med den 1 januari 2004.

Anf. 49 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Visst är vi överens om att det gäller att bekämpa djurplågeri på alla sätt. Därför är det förebyggande arbetet och tillsynen så viktiga. När vi får den här bestämmelsen om burarna för höns, kommer det att finnas tillräckligt med möjligheter för inspektörer att göra den kontrollen? Det är också viktigt att ha de möjligheterna.

Jag fick inget svar på min fråga om hemliga journaler, varför det inte kan vara möjligt för utomstående att ta del av dem. Det vore intressant att få höra om statsrådet har någon uppfattning om detta.

Jag har läst på en djurrättshemsida om att kastrering av smågrisar tydligen förekommer och är väldigt plågsam. Jag är rätt ny i djurskyddsfrågor, utan jag såg kopplingen till mitt engagemang för misshandlade kvinnor. Jag skulle vilja höra en kommentar från statsrådet avslutningsvis hur det är med kastrering av smågrisar.

Anf. 50 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag vill upprepa att när vi har regler måste vi också se till att vi har en effektiv tillsyn. Det är någonting som jag jobbar mycket med inom mitt departement under det här året för att se till att vi kan effektivisera tillsynen. Det gäller givetvis också de nya reglerna för att hålla höns för äggproduktion.

Här tycker jag att det finns en annan intressant ingång. Vi konsumenter har uppmärksammat hur äggen produceras och också gett uttryck för att vi vill ha ägg som är producerade enligt de nya reglerna. Det har vi gjort på ett så tydligt sätt att två av de stora blocken inom svensk detaljhandel har bestämt sig att sälja bara ägg som är producerade på detta sätt. De handelskedjorna har också ett stort behov av att se till att produktionen sker på det sätt som man informerar konsumenterna om. Där får vi ytterligare ett tryck på producenterna att verkligen leva upp till reglerna.

Liksom Helena Bargholtz är jag ganska ny i de här frågorna. Jag har haft tillfälle att hålla på med dem sedan oktober. Det finns en mängd viktiga frågor om djuromsorg och djurskydd. Kastrering av smågrisar hör dit. Vi jobbar på olika sätt, bland annat med olika typer av forskningsprojekt, för att hitta metoder som gör att vi inte behöver använda oss av det här ingreppet på smågrisar. I dag gör man det därför att det annars finns en risk för att konsumenten får kött som inte är fullvärdigt, kött som helt enkelt smakar illa. Man måste hitta alternativ till detta, och där pågår ett forskningsarbete, givetvis med inriktning att vi inte ska behöva ha den här typen av ingrepp längre.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM70 Effektivisering av biståndet och avbindning
KOM(2002)1452 till utrikesutskottet

2002/03:FPM72 Kommissionens meddelande om ett utvidgat europeiskt grannskap *KOM(2003)104* till utrikesutskottet

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Utrikesutskottets betänkanden

2002/03:UU9 Exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel år 2002

2002/03:UU7 Verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under andra halvåret 2001 och under 2002

2002/03:UU11 Verksamheten inom Europarådet andra halvåret 2001 och under år 2002

2002/03:UU13 Åtagande att tillämpa avtal om rättslig ställning för Västeuropeiska unionen, dess nationella representanter och internationella tjänstemän

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2002/03:SfU9 Vissa socialförsäkringsfrågor

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 maj

2002/03:953 av *Erling Wälivaara* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Projektering av Norrbotniabanan

2002/03:954 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Olika villkor för vägar och järnvägar

2002/03:955 av *Annelie Enochson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Kamphundar och lagen

2002/03:956 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Stimulans till arbete

2002/03:957 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Jan O Karlsson
Vård av tortyrskadade flyktingar

2002/03:958 av *Erling Wälivaara* (kd) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Konsekvensanalys av ILO 169

2002/03:959 av *Erling Wälivaara* (kd) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Fiskerinäringen

2002/03:960 av *Erling Wälivaara* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Framtiden för *science centers*

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 maj.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 15 maj

2002/03:868 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson
Samråd med EU-nämnden inför EU-toppmöten

2002/03:869 av *Jakob Forssmed* (kd) till statsminister Göran Persson
Europadagen som helgdag i Sverige

2002/03:875 av *Carina Hägg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Kvinnors inflytande i Irak

2002/03:885 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Skydd för indianbefolkningen i Big Mountain

2002/03:888 av *Kent Härstedt* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Möjligheten för Taiwan att bli observatör i WHO

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 maj.

13 § Kammaren åtskildes kl. 11.45.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
2 § Svar på interpellation 2002/03:318 om forskningspropositionen	3
Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	3
Anf. 2 PER BILL (m).....	4
Anf. 3 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	5
Anf. 4 PER BILL (m).....	6
Anf. 5 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	7
Anf. 6 PER BILL (m).....	8
Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	8
3 § Svar på interpellation 2002/03:319 om utbildningsvägarna	9
Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	9
Anf. 9 ULF NILSSON (fp).....	10
Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	12
Anf. 11 ULF NILSSON (fp).....	13
Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	14
Anf. 13 ULF NILSSON (fp).....	15
Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	16
4 § Svar på interpellation 2002/03:320 om vetenskaplig information till Sveriges läkare	16
Anf. 15 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	16
Anf. 16 ANA MARIA NARTI (fp).....	17
Anf. 17 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	18
Anf. 18 ANA MARIA NARTI (fp).....	19
Anf. 19 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	20
Anf. 20 ANA MARIA NARTI (fp).....	21
5 § Svar på interpellation 2002/03:334 om läkemedelslistor	22
Anf. 21 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	22
Anf. 22 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	23
Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	24
Anf. 24 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	25
Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	25
Anf. 26 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	26
Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	26
6 § Svar på interpellation 2002/03:360 om osteoporos	26
Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	26
Anf. 29 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	28
Anf. 30 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	29
Anf. 31 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	30
Anf. 32 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	30
Anf. 33 CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	32
Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	32
7 § Svar på interpellation 2002/03:315 om hästakuten vid Ultuna.....	32

Anf. 35 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	32
Anf. 36 PER BILL (m).....	34
Anf. 37 RIGMOR STENMARK (c)	34
Anf. 38 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	35
Anf. 39 PER BILL (m).....	36
Anf. 40 RIGMOR STENMARK (c)	37
Anf. 41 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	37
Anf. 42 PER BILL (m).....	38
Anf. 43 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	39
8 § Svar på interpellation 2002/03:333 om djurplågeri	39
Anf. 44 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	39
Anf. 45 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	40
Anf. 46 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	41
Anf. 47 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	42
Anf. 48 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	43
Anf. 49 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	44
Anf. 50 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s).....	44
9 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	45
10 § Bordläggning.....	45
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	45
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	46
13 § Kammaren åtskildes kl. 11.45.	46

